

Transect-rapport 3890

**Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort**

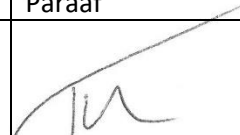
Een Archeologisch bureauonderzoek (BO)

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Auteur	A.T.L.E. van Bussel
Versie	Versie 1.2
Projectcode	21110119
Datum	19-10-2022
Opdrachtgever	Buro SRO 't Goylaan 11 3525 AA Utrecht
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Onderzoeksmelding	5162692100
Bevoegde overheid	Gemeente Montfoort
Adviseur bevoegde overheid	Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
Beheer documentatie	Transect, Nieuwegein
Voorblad	Historische luchtfoto van het plangebied en de omgeving van de <i>Royal Air Force</i> van 10 september 1944 (bron: WUR library).

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. T. Nales Senior KNA Prospector	22-02-2022	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Buro SRO heeft Transect b.v. in februari 2022 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in het plangebied 'Willeskop en De Bleek' in Montfoort (gemeente Montfoort). Het plangebied beslaat circa 19 ha en ligt ingeklemd tussen de Willeskop/N228 in het noorden en de weg De Bleek en de Beneden Kerkweg in het oosten en zuiden. Het plangebied heeft een agrarische bestemming. De aanleiding voor het onderzoek vormt een bestemmingsplanwijziging, die de realisatie van woningbouw mogelijk moet maken.

In het kader van de bestemmingsplanwijziging is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Het doel van het bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen dat aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, de kans wordt bepaald dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen.

Op grond van het bureauonderzoek is binnen het plangebied een lage tot hoge archeologische verwachting vastgesteld. De verwachting is weergegeven op de kaart in bijlage 15.

- De archeologische verwachting van het plangebied hangt voor een groot deel samen met te verwachten rivierafzettingen in de ondergrond. In het noorden en oosten van het plangebied is vanaf het Laat-Neolithicum-B de Stuivenberg stroomgordel actief geweest. De oeverafzettingen van deze stroomgordel zijn theoretisch gezien vanaf de vorming ervan bewoonbaar geweest. Vanaf het Laat-Neolithicum-B geldt dan ook een middelhoge archeologische verwachting. Specifiek voor de Romeinse tijd geldt een hoge verwachting, doordat uit deze periode – in tegenstelling tot alle andere perioden – reeds resten in de omgeving bekend zijn.
- In het zuidwesten van het plangebied heeft de Stuivenberg stroomgordel op de overgang van het Neolithicum naar de Bronstijd een crevasse gevormd. De crevasse zal pas bewoonbaar zijn geworden nadat deze is verland. Ter plaatse van de crevasse geldt een lage verwachting voor het Neolithicum en de Vroege-Bronstijd, een middelhoge verwachting voor de Midden-Bronstijd tot IJzertijd en de Vroege-Middeleeuwen en een hoge verwachting voor de Romeinse tijd.
- Het centraal westelijke deel van het plangebied maakte vermoedelijk deel uit van een komgebied. Hier heeft veenvorming opgetreden en dit gebied zal vanwege de relatief lage ligging en drassige condities, waarschijnlijk minder goed bewoonbaar zijn geweest. In dit deel van het plangebied geldt een algeheel lage archeologische verwachting.
- Voor de periode Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd geldt een lage archeologische verwachting door het ontbreken van bebouwing op historische kaarten uit de periode 18^e-20^e eeuw. Deze kaarten vormen mogelijk ook een indicatie voor vroegere perioden. De aanwezigheid van bebouwing aan de zuidkant van het plangebied – uit de periode 11^e-begin 18^e eeuw kan niet geheel worden uitgesloten ('middelhoge verwachting'). Op de zuidrand van het plangebied bevindt zich namelijk een kade, waarlangs elders in de Polder Hofland bebouwing aanwezig is.
- Voor alle perioden voorafgaand aan het Laat-Neolithicum-B geldt een lage archeologische verwachting. Eventuele archeologische resten uit deze perioden zullen namelijk zijn geërodeerd, waardoor ze niet meer *in situ* worden verwacht.

Advies

In het plangebied wordt een bestemmingsplanwijziging doorgevoerd om woningbouw mogelijk te maken. Op grond van het archeologisch bureauonderzoek is echter sprake van een archeologische verwachting. Het archeologisch niveau kan zich al vanaf maaiveld manifesteren.

Om de opbouw en de intactheid van de bodem beter in kaart te brengen en de diepteligging van het archeologisch niveau te toetsen, wordt geadviseerd een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in de delen van het plangebied met een middelhoge en hoge archeologische verwachting (circa 15,4 ha). Dit onderzoek kan, gezien de grote schaal van het plangebied en de verwachting op vindplaatsen met sporen en/of een cultuurlaag, het beste worden uitgevoerd in de vorm van een verkennend booronderzoek.

In circa 4,1 ha van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting. Geadviseerd wordt om dit deel van het plangebied verder archeologisch vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkelingen.

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Montfoort) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied.

Inhoud

1. Aanleiding	7
2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	8
3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	9
4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	11
5. Beleidskader	12
6. Landschap, geomorfologie en bodem	13
7. Bekende archeologische waarden	17
8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	21
9. Gespecificeerde archeologische verwachting	26
10. Conclusie en Advies	29
11. Geraadpleegde bronnen	30
Bijlage 1: Luchtfoto	34
Bijlage 2: Bouwtekeningen	35
Bijlage 3: Gemeentelijke archeologische maatregelenkaart	36
Bijlage 4: Geomorfologische kaart	37
Bijlage 5: Paleogeografische kaart van het Rivierengebied	38
Bijlage 6: Geologische kaart	39
Bijlage 7: Maaiveldhoogtekaart	40
Bijlage 8: Bodemkaart	41
Bijlage 9: Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	42
Bijlage 10: Archeologische waarden en onderzoeken	42
Bijlage 10: Archeologische waarden en onderzoeken	43
Bijlage 11: Gemeentelijke cultuurhistorische bewoningskaart	44
Bijlage 12: Gemeentelijke cultuurhistorische defensiekaart	45
Bijlage 13: Beschrijving archeologische onderzoeken en vondstmeldingen	46
Bijlage 14: Historische kaarten	56
Bijlage 15: Gespecificeerde verwachtingskaart	66
Bijlage 16: Advieskaart	67

1. Aanleiding

In opdracht van Buro SRO heeft Transect b.v.¹ in februari 2022 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in het plangebied 'Willeskop en De Bleek' in Montfoort (gemeente Montfoort). Het plangebied beslaat circa 19 ha en ligt ingeklemd tussen de Willeskop/N228 in het noorden en de weg De Bleek en de Beneden Kerkweg in het oosten en zuiden. Het plangebied heeft een agrarische bestemming. De aanleiding voor het onderzoek vormt een bestemmingsplanwijziging, die de realisatie van woningbouw mogelijk moet maken. In het kader van de bestemmingsplanwijziging is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.1.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat hier uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO). Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische MonumentenKaart (AMK) is opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit divers voorhanden historisch kaartmateriaal. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbaar geologisch-geomorfologisch kaartmateriaal geraadpleegd. Tevens is contact opgenomen met de Stichting Oud Montfoort en de Stichting Hugo Kotestein (per e-mail op 17-02-2022). De vanuit deze bronnen verkregen informatie is verwerkt in hoofdstukken 7 en 8.

Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie omtrent het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt het bevoegd gezag een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1).

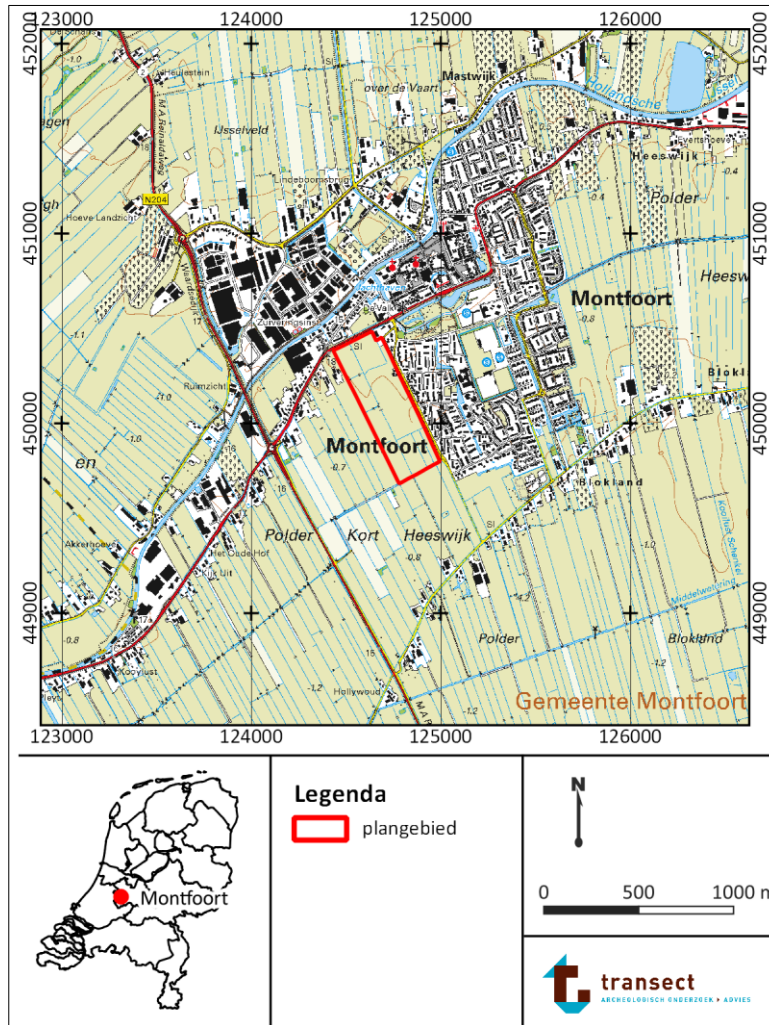
3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Montfoort
Plaats	Montfoort
Toponiem	Willeskop en De Bleek
Kaartblad	31G en 38E
Centrumcoördinaat	124.716 / 450.091
Kadastrale ligging	MFT01 sectie C nummers 23, 27-36 en 303-307
Omvang	Circa 19 ha
Huidig gebruik	Wei- en graslanden, sloten, bebouwing

Binnen het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat in dit geval een straal van circa 500 meter rond het plangebied.

Het plangebied 'Willeskop en De Bleek' ligt in Montfoort (gemeente Montfoort). Het ligt ingeklemd tussen de Willeskop/N228 in het noorden en de weg De Bleek en de Beneden Kerkweg in het oosten en zuiden. De ligging van het plangebied is te zien in figuur 1 en bijlage 1. Kadastraal gezien omvat het plangebied de percelen MFT01-C nummers 23, 27 tot en met 36 en 303 tot en met 307. Het plangebied heeft daarmee een omvang van ongeveer 19 ha.

Ten tijde van het archeologisch bureauonderzoek is het plangebied vrijwel geheel in gebruik als wei- en graslanden. Door het plangebied lopen verder diverse noord-zuid en oost-west georiënteerde sloten. Verder is een deel van percelen 35 en 303 bebouwd. De bebouwing beslaat bij elkaar een oppervlakte van circa 1000 m². Zowel de wei- en graslanden als de gebouwen hebben een agrarische bestemming.

Figuur 1. De ligging van het plangebied op een topografische kaart (bron kaart: www.opentopo.nl).

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Bestemmingsplanwijziging
Oppervlakte plangebied	Circa 19 ha
Planvorming	Woningbouw, maken ontsluitingsroute en Verhogen 'recreatieve waarde'
Oppervlakte verstoring	Onbekend
Diepte verstoring	Onbekend

In het plangebied wordt een bestemmingsplanwijziging doorgevoerd om woningbouw mogelijk te maken. Naar verwachting worden in het plangebied circa 240 à 300 woningen gerealiseerd. Verder wordt mogelijk ook een nieuwe ontsluitingsroute richting het Stadspark ten zuiden van de stadskern van Montfoort aangelegd. Ten tijde van het archeologisch vooronderzoek zijn het verkavelingsplan en de omvang en diepte van de bodemwerkzaamheden nog niet vastgelegd. Een concept ontwerpplan is weergegeven in bijlage 2.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Bestemmingsplanwijziging
Beleidskader	Gemeentelijke archeologische maatregelenkaart (2010) Bestemmingsplan <i>1^e herziening bestemmingsplan Buitengebied 2012</i>
Onderzoeksgrens	200 m ² en dieper dan 50 cm –Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Sinds juli 2016 (Erfgoedwet) is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door één integrale Erfgoedwet. De omgang met archeologie in de fysieke leefomgeving zal in de nieuwe Omgevingswet worden geregeld, die naar verwachting in 2022 of 2023 in werking zal treden.

Het archeologiebeleid inzake het plangebied is vastgelegd in het bestemmingsplan *1e herziening bestemmingsplan Buitengebied 2012*. Volgens dit bestemmingsplan heeft het plangebied afwisselend een dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 3, 4 en 5'. Deze waarden uit het bestemmingsplan zijn gebaseerd op de gemeentelijke archeologische maatregelenkaart (Alkemade *et al.*, 2010; zie bijlage 3). 'Categorie 4' op deze kaart komt overeen met een 'Waarde – Archeologie 3' in het bestemmingsplan; 'categorie 5' komt overeen met een 'Waarde – Archeologie 4', en 'categorie 6' correspondeert met een 'Waarde – Archeologie 5'. Dit betekent dat gezien de omvang van de voorgenomen toekomstige ontwikkeling een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk is. Onderhavig onderzoek is uitgevoerd om te voldoen aan deze onderzoekplicht.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Midden-Nederlands rivierengebied
Geomorfologie	Oever- en komachtige vlakte / stroomrug
Maaiveld	0,8 m +NAP tot 0,5 m -NAP
Bodem	Poldervaaggronden en Leek- en woudeerdgronden
Grondwater	GWT-III

Landschapsgenese

De omgeving van het plangebied ligt in het Midden-Nederlandse rivierengebied in het stroomgebied van de Rijn (Berendsen, 2005). Reeds in het midden van de laatste ijstijd (het Weichselien, van circa 50000 tot 15000 jaar v. Chr.) maakte dit gebied deel uit van een brede riviervlakte, waarbinnen riviergeulen in een verwilderd (“vlechtend”) patroon verspreid lagen. Door deze geulen werd grof zand en grind afgezet, dat geologisch gezien wordt gerekend tot het Formatie van Kreftenheye (De Mulder *et al.*, 2003). De aanwezigheid van grof zand en grind wijst op hoge stroomsnelheden en sterke variaties in de (piek)afvoer (als gevolg van grote hoeveelheden (smelt)water). Op andere momenten lag de bedding van de riviervlakte langere perioden droog. Vanuit de drooggelegen vlakte kon fijner rivierzand door sterke winden worden verstoven, dat vervolgens langs de randen van de riviervlakte tot afzetting kwam. Daar konden op grote schaal rivierduinen ontstaan. Deze behoren tot de Formatie van Boxtel (Berendsen en Stouthamer, 2001).

Vanaf ongeveer 15000 v. Chr. werd het klimaat geleidelijk aan droger en warmer. In eerste instantie was sprake van enkele relatief kortdurende warmere perioden (respectievelijk het Bølling- en Allerød-interstadiaal, ruwweg 13000 tot 12500 jaar en 11000 tot 10500 jaar v. Chr.). Gedurende deze oplevingen nam de vegetatie toe en werd de afvoer van rivierwater beter verdeeld. De riviergeulen begonnen te kronkelen (meanderen) en sneden zich in in de riviervlakte, waardoor langzamerhand een rivierdal ontstond. In het dal werd tijdens overstromingen zogenaamd “Hochflutlehm” afgezet, ook wel bekend als het Laagpakket van Wijchen (De Mulder *et al.*, 2003; Bennema en Pons, 1952). Pas vanaf ongeveer 10000 jaar geleden, in het Holoceen, zette de opwarmende klimaatsomstandigheden definitief door, waardoor de toenemende vegetatie de verstuingen van rivierzand aan banden legde en de oevers van de rivieren door de alsmat kleiner wordende verschillen in afvoer zich stabiliseerden. Door de stabiele oevers traden de rivieren alleen nog bij hoogwater buiten de oevers. De klei, die toen bij hoogwater buiten de rivieren werd afgezet, wordt eveneens gerekend tot het Laagpakket van Wijchen.

Pas vanaf 10000 v. Chr., in het Holoceen, zette het opwarmend klimaat definitief door, waardoor de toenemende vegetatie de verstuingen van rivierzand aan banden legde en de oevers van de rivieren door de alsmat kleiner wordende verschillen in afvoer zich stabiliseerden. Door de stabiele oevers traden de rivieren alleen nog bij hoogwater buiten de oevers. De klei die bij hoogwater buiten de rivieren werd afgezet wordt eveneens gerekend tot het Laagpakket van Wijchen. De zich insnijdende meanderende rivieren gingen onder invloed van een voortdurend stijgend zeespiegel in het Holoceen over in accumulerende meanderende rivieren, die herhaaldelijk hun loop verlegden en daardoor verschillende stroomgordels ontwikkelden. Hierdoor vond in het grootste deel van het rivierengebied afzetting (Formatie van Echteld) plaats van zand (beddingafzettingen), zandige klei (oeverafzettingen) en zware klei (komafzettingen), die werden afgewisseld door veen. Daarbij werden de oudere afzettingen door jongere begraven. Het moment waarop dit optreedt, hangt af van de ligging van de

zogenaamde terrassenkruising. De terrassenkruising is het punt waarop de netto insnijding overgaat in een netto accumulatie van sediment. De ligging van dit punt ligt niet vast maar is afhankelijk van het debiet, de sedimentlast van een rivier en de stijging c.q. daling van de zeespiegel. Cohen en Stouthamer (2012) vermoeden dat de terrassenkruising rond 7000 v. Chr. in de omgeving van Montfoort heeft gelegen. Daarna raakten de Laat-Pleistocene en Vroeg-Holocene afzettingen afgedekt met holocene rivierafzettingen en kon het oude rivierenlandschap verdrinken, wanneer ze verder van een rivier verwijderd lagen. Daar trad door de aanhoudende stijging van het grondwater op grote schaal veenvorming op en ontstonden omvangrijke veenmoerassen, die gedurende overstromingen vanuit de rivieren onder water kwamen te staan (Formatie van Nieuwkoop). Er wordt zowel Basisveen als Hollandveen verwacht, maar deze lagen kunnen geërodeerd zijn door de rivieren.

Geomorfologie

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op twee (verschillende) stroomruggen of stroomgordels (Maas *et al.*, 2019; bijlage 4, kaartcode B44). Tussen de stroomruggen is een rivierkomen oeverwalachtige vlakte gekarteerd (kaartcode M48). De stroomgordels betreffen volgens de Paleogeografische Kaart van het Rivierengebied de Stuivenberg stroomrug en de Zuid-Stuivenberg stroomrug (Cohen *et al.*, 2012; zie bijlage 5). De Stuivenberg stroomgordel gaat volgens Cohen *et al.* (2012) terug tot de periode van circa 2500-1450 v.Chr. (het Laat-Neolithicum tot en met de Midden-Bronstijd). De Zuid-Stuivenberg stroomgordel gaat terug tot de periode 2340-2200 v.Chr. (het Laat-Neolithicum).

De beddingafzettingen van de Stuivenberg stroomrug worden volgens Cohen *et al.* (2012) aangetroffen tussen 0,2 en 0,8 m -NAP. In het plangebied kunnen dan ook nog (intacte) kom-, oever- en beddingafzettingen van de Stuivenberg stroomgordel worden verwacht. De kom- en oeverafzettingen zullen daarbij stratigrafisch hoger worden aangetroffen dan de beddingafzettingen. In het zuiden van het plangebied kunnen verder ook afzettingen van de Zuid-Stuivenberg stroomrug worden aangetroffen. Deze stroomrug is een crevasse van de Stuivenberg stroomrug. De crevasseafzettingen worden aangetroffen tussen circa 0,2 en 0,1 m -NAP (Cohen *et al.*, 2012).

Geologie en lithologie

Volgens de nieuwe geologische kaart komen de afzettingen van de Stuivenberg en Zuid-Stuivenberg stroomgordels in het oosten van het plangebied voor in de vorm van 'komafzettingen en ingeschakeld veen op stroomgordelafzettingen' (bron: www.dinoloket.nl; bijlage 6). De rivierafzettingen behoren geologisch gezien tot de Formatie van Echteld. In het westelijk deel van het plangebied zijn 'fijnkorrelige komafzettingen en ingeschakeld veen' te verwachten. In Dinoloket zijn in en rondom het plangebied diverse geologische boringen bekend (bron: www.dinoloket.nl):

- In een boring in het oosten van het plangebied is tot 470 cm -Mv (4,2 m -NAP) sprake van kleiafzettingen uit de Formatie van Echteld. De klei wordt van boven naar onder zandiger en humeuzer. Vanaf 470 cm -Mv / 4,2 m -NAP is matig fijn zand aangetroffen (boring B31G0372). De opeenschakeling van sediment wijst hier mogelijk op kom- op oever- op beddingafzettingen.
- Tegen de oostrand van het plangebied is in het plangebied een 130 cm dik dek rivierklei aanwezig. Het klei is matig zandig tot (naar onder toe) zandig. Op 130 cm -Mv / 1,6 m -NAP gaat de klei over in matig fijn zand. Het zand wordt naar onder toe grofkorreliger (boring B31G0362).
- Een boring ongeveer in het midden van het plangebied wijst op een 2 m dik dek zwak siltige tot zandige rivierklei. De klei gaat op 2 m -Mv / 1,9 m -NAP over in matig fijn zand (boring B31G0373). In een boring hier circa 180 m ten zuiden van is het kleipakket ten minste 5 m dik. Hier is klei aangetroffen vanaf maaiveld tot 5 m -Mv / 5,4 m -NAP. Vanaf circa 1 m -Mv wordt de klei zandig. Hierna volgt weer een circa 140 cm dikke siltige kleilaag. Vervolgens komt vanaf 2,5 m -Mv / 2,9 m

-NAP weer zandige klei voor (boring B31G0374). De afwisseling van klei en zandige klei wijst mogelijk op de aanwezigheid van een crevasse.

- Op de westrand van het plangebied komt in een boring in de bovenste 160 cm vanaf maaiveld rivierklei voor. Het klei wordt naar onder toe humeuzer en zandiger. Op 1,6 m -Mv / circa 2 m - NAP gaat de klei over in matig fijn, siltig rivierzand. Onder het zand (vanaf 3,9 m -Mv / 4,35 m - NAP) is een afwisseling van veen en rivierklei waargenomen (boring B38E1440). Het klei en veen onderin de boring duidt vermoedelijk op de aanwezigheid van de Zuid-Stuivenberg crevasse. Deze 'eindigde' in het westen in een veenlandschap (cf. Cohen *et al.*, 2012). De bovenste 3,9 m van klei en zand is mogelijk ontstaan door een reactivatie van de hoofdloop van de Stuivenberg stroomgordel, na de crevassedoorbraak.

Op grond van de boringen is in het oosten van het plangebied vermoedelijk sprake van kom- op oever- op beddingafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. In het westen van het plangebied zijn mogelijk crevasse-afzettingen van de Zuid-Stuivenberg stroomrug aanwezig. Deze worden mogelijk in een deel van het plangebied bedekt door klei- en zandafzettingen (kom- op oever- op beddingafzettingen) uit een reactivatiefase van de hoofdloop van de Stuivenberg stroomgordel.

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, versie 4) ligt het plangebied op een hoogte tussen circa 0,4 m +NAP en 0,5 m -NAP (zie bijlage 7). Het bebouwde erf in het noordoosten ligt gemiddeld op een hoogte van 0,7-0,8 m +NAP.

Het plangebied ligt circa 180 tot 270 cm lager dan de historische kern van Montfoort (circa 2,2 m +NAP). De woonkern is vermoedelijk opgehoogd voor de aanleg van de bebouwing. De weilanden in het buitengebied ten zuiden van Montfoort liggen tot ongeveer 30 cm lager dan het plangebied (tot circa 0,7 m -NAP). De ligging van het plangebied op de Stuivenberg stroomrug is niet direct aan het AHN af te leiden. Ingrepen van de mens in het landschap hebben geleid tot kunstmatige hoogteverschillen, die een waarneming van de natuurlijke landschapsvormen bemoeilijken. Op grond van het AHN is in het plangebied sprake van strookvormige verkavelingen, waarbij akkers 'bollend' zijn aangelegd. Deze 'bolle akkers' werden in het verleden vaak toegepast om de afvoer van oppervlakte- en regenwater te vergemakkelijken. Tussen de strookvormige kavels is sprake van langgerekte noord-zuid georiënteerde sloten, die haaks op kades, weteringen en ontginningsassen werden aangelegd, om dit water af te kunnen voeren.

Bodem

Volgens de bodemkaart zijn in het plangebied zowel poldervaaggronden als woud- of leekerdgronden te verwachten (Alterra, 2015; bijlage 8). In het noorden van het plangebied komen waarschijnlijk kalkloze poldervaaggronden voor, die zijn gevormd in zavel en lichte klei (kaartcode Rn67C). In het midden van het plangebied hebben dergelijke gronden zich vermoedelijk in zware klei kunnen vormen (kaartcode Rn47C). De leek- en woudeerdgronden zijn in het zuiden van het plangebied gekarteerd (kaartcode pRn86).

Poldervaaggronden zijn over het algemeen kleigronden met een grijze, door oxidatie rood-geklekte ondergrond, die niet slap is. Ook worden ze gekenmerkt door een grijze humusarme bovengrond. Poldervaaggronden zijn wijd verbreid en komen over het algemeen veel in westelijk Nederland voor (De Bakker, 1966). In een poldervaaggrond kunnen begraven bodemniveaus aanwezig zijn – zogenaamde vegetatiehorizonten. Een dergelijke horizont heeft zich in het rivierengebied kunnen vormen op het moment dat er sprake was van een verminderde afvoer en door een afgenomen opslibbing van sediment. Hierdoor trad begroeiing op en kon zich een humeus niveau vormen. Op het

moment dat er sprake was van een toename in rivierafvoer raakte dit niveau begraven. Het kenmerkt zich door een licht tot matig humeuze kleilaag in de bodem.

Woudeerdgronden komen voor in kleigronden waarin binnen een diepte van 80 cm -Mv geen sprake is van veen. Ze hebben een niet-venige, donkere bovengrond van circa 30-50 cm dik. Deze ligt op een stevige, roestig gevlekte grijze ondergrond. De leekerdgronden verschillen alleen in dikte van de bovengrond met de woudeerdgronden; deze is namelijk 15-30 cm dik in plaats van 30-50 cm (De Bakker, 1966).

Grondwater

De poldervaaggronden in het plangebied hebben een grondwatertrap VI (GWT-VI, in het noorden) en III (GWT-III, in het midden). Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (winterpeil) in het noorden van het plangebied wordt aangetroffen tussen 40 en 80 cm -Mv. In het midden van het plangebied ligt deze ondieper dan 40 cm -Mv. De gemiddeld laagste grondwaterstand (zomerpeil) ligt in het noorden van het plangebied dieper dan 120 cm -Mv. In het midden van het plangebied ligt deze tussen 80 en 120 cm -Mv. Een recente grondwaterstandsmeting circa 180 m ten noordoosten van het plangebied wijst erop dat het grondwater hier wisselt tussen circa 1,5 m +NAP en 1,4 m -NAP (bron: www.dinoloket.nl, peilbuismeting B31G0181-001). Dit betekent, gezien de hoogteligging van het plangebied, dat het grondwater hier vanaf maaiveld tot circa 210 cm -Mv is te verwachten. Vanuit archeologisch oogpunt betekenen dergelijke grondwaterstanden dat zowel organische als anorganische archeologische resten goed in de bodem geconserveerd kunnen zijn gebleven, voor zover deze beneden 1,4 m -NAP liggen. Onverbrande organische resten die hoger dan 1,4 m -NAP worden aangetroffen, zijn naar verwachting door oxidatie aangetast dan wel gedegradeerd.

De leek- en woudeerdgronden in het zuiden van het plangebied hebben een grondwatertrap III* (GWT-III*). Dit betekent dat het grondwater hier oorspronkelijk in de winter binnen 40 cm -Mv wordt aangetroffen en in de zomer tussen 80 en 120 cm -Mv. De *asterisk* duidt echter op aanpassingen in de grondwaterstand door de mens. Volgens een recente grondwaterstandsmeting circa 700 m ten westen van het plangebied, wordt het grondwater in dit deel van het zuidelijk buitengebied van Montfoort aangetroffen tussen circa 1,0 en 1,9 m -NAP. Dit betekent, gezien de hoogteligging van het plangebied, dat het grondwater hier tussen circa 50 en 260 cm -Mv is te verwachten. Vanuit archeologisch oogpunt betekenen dergelijke grondwaterstanden dat zowel organische als anorganische archeologische resten goed in de bodem geconserveerd kunnen zijn gebleven, voor zover deze beneden 1,9 m -NAP liggen. Onverbrande organische resten die hoger dan 1,9 m -NAP worden aangetroffen, zijn naar verwachting door oxidatie aangetast dan wel gedegradeerd.

7. Bekende archeologische waarden

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK terrein	Circa 100 m ten noordoosten
Archeologische waarden en/of informatie	Ja (2 vondstmeldingen)

Archeologische verwachting

Volgens de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart heeft het plangebied een lage tot hoge archeologische verwachting (Alkemade *et al.*, 2010; zie bijlage 9). Deze verwachtingen hangen samen met de ligging van het plangebied in een komgebied (lage verwachting) en de ligging op de Zuid-Stuivenberg stroomrug (middelhoge verwachting) en Stuivenberg stroomrug (hoge verwachting).

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status. Het plangebied is ook niet opgenomen op de Archeologische Monumentenkaart (AMK; zie bijlage 10).

Informatie van Stichting Hugo Kotestein

De archeologische verwachting van het plangebied wordt – behalve het landschappelijke aspect – mede bepaald door de cultuurhistorische inrichting van het landschap. Zo is de Benedenkerkweg, die direct ten oosten van het plangebied ligt, volgens de Stichting Hugo Kotestein een “*eeuwenoude ontsluitingsweg*” van het boerderijlint Blokland. Dit boerderijlint ligt circa 500 m ten zuiden van het plangebied. De middeleeuwse ontsluitingsweg en het boerderijlint zijn ook weergegeven op de gemeentelijke Cultuurhistorische Bewoningskaart (Alkemade *et al.*, 2010; zie bijlage 11). De middeleeuwse kerkweg is altijd een doorgangsweg geweest. Langs de weg kunnen dan ook sporen van infrastructuur en bewoning worden aangetroffen.

Verder bevindt zich aan de Willeskop 5, direct ten noordwesten van het plangebied, een historische boerderij. Deze boerderij is een gemeentelijk monument. De boerderij betreft een langgevelboerderij. Op de locatie van de boerderij is (volgens Stichting Hugo Kotestein) altijd bewoning geweest. De boerderij lag aan de doorgaande, belangrijke verbindingsweg tussen Utrecht, Gouda en Den Haag/Rotterdam (*pers. comm.* Peter Versloot, 19-02-2022; zie ook de gemeentelijke ‘Cultuurhistorische Bewoningskaart’ in bijlage 11). De huidige boerderij en schuur zijn in 1876 gerealiseerd (bron: www.montfoort.nl²; zie verder hoofdstuk 8).

Bekende archeologische waarden in het plangebied

Volgens de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart zijn in het plangebied twee ‘archeologische waarnemingen’ gedaan. Deze waarnemingen staan in Archis3 weergegeven als twee vondstmeldingen (zie bijlage 10).

- Op de rand van de wegen De Bleek en de Benedenkerkweg naar het plangebied (de oostrand van het plangebied) is melding gedaan van de vondst van een laatmiddeleeuwse kruik van zwart aardewerk. De kruik is gedateerd in de 15^e eeuw (vondstmelding 2899707100).
- De tweede vondstmelding heeft betrekking op een archeologisch booronderzoek (‘Lieve Vrouwegracht’). De weg de ‘Lieve Vrouwegracht’ ligt circa 210 m ten noordoosten van het plangebied. Het is onduidelijk of deze vondstmelding in Archis3 wel op de goede plek is weergegeven. Op grond van een bureauonderzoek gold volgens Archis3 een hoge verwachting op archeologische resten uit alle perioden vanaf de Late-Bronstijd, vanwege de ligging op de

² <https://www.montfoort.nl/mozard/!suite86.scherm0325?mVrg=9706>.

Stuivenberg stroomrug. Verder werd een antropogene ophogingslaag verwacht. De ophogingslaag blijkt te reiken tot 1 m -Mv. De ophogingslaag is in oeverafzettingen ingegraven. Omdat de diepte van de beddingafzettingen niet is vastgesteld, kon de datering van de stroomgordelafzettingen niet worden bepaald. In de ophogingslaag komen fragmenten kogelpotaardewerk voor – mogelijk in een grondspoor – op 95 cm -Mv. Het kogelpotaardewerk duidt op een vindplaats. Onder de ophogingslaag is de kans op een vindplaats laag, doordat de top van de natuurlijke afzettingen is vergraven (Briels, 2006; vondstmelding 2122891100).

Bekende archeologische waarden in de omgeving

Het plangebied ligt circa 100 m ten zuidoosten van AMK-terrein 11944. Dit terrein omvat de historische stadskern van Montfoort en heeft een 'hoge archeologische waarde'. De begrenzing van het terrein is gebaseerd op historische kaarten uit de 19^e en 20^e eeuw. Binnen de contouren van het AMK-terrein kunnen echter uit veel oudere perioden archeologische resten aanwezig zijn, met name resten uit de periode vanaf circa 1300 na Chr. (na de bedijking van de Hollandse IJssel).

De stadskern van Montfoort heeft zich gevormd rond het kasteel van Godfried van Rhenen. Dit kasteel bevindt zich circa 3800 m ten noordoosten van het plangebied. Het gebouw is aangemerkt als rijksmonument (rijksmonumentnummer 45831; bron: www.rijksmonumenten.nl). Het kasteel is gebouwd omstreeks 1163-1170, als verdedigingswerk op de grens tussen het Sticht (het eigendom van de bisschop van Utrecht) en het gewest Holland (bronnen: Archis3 en www.kastelenin nederland.nl). De naam van het kasteel 'Montfort' is vermoedelijk afgeleid van *Mons Fortis*: 'sterke berg of burcht'. Volgens Archis3 bevinden de resten van het kasteel zich op rivierklei op een stroomrug. Op het kasteelterrein is sprake van een hoofd- en een voorburcht. Tijdens archeologisch onderzoek naar de buitenmuur van de voorburcht bleek de voorburcht te stammen uit het einde van de 14^e of het begin van de 15^e eeuw. Een 12^e-eeuwse voorganger is (nog) niet aangetroffen. Wel bevond zich onder de kasteelmuur een dikke, kleiige bewoningslaag uit de 12^e eeuw. In 1672 is het kasteel verwoest door de Fransen tijdens een Franse aanval op de Nederlandse republiek onder Lodewijk XIV. In de 19^e en 20^e eeuw hebben restauraties van het kasteel plaatsgevonden.

Figuur 2. Tekening van de Montfort, met op de achtergrond de beginselen van de stad Montfoort door Roelant Roghman (omstreeks 1650; bron: www.kastelenin nederland.nl).

De nederzetting rond het kasteel heeft in 1329 stadsrechten gekregen. Rond de stad werd een omwalling aangelegd. De omwalling heeft volgens de gemeentelijke Cultuurhistorische Defensiekaart circa 100 m ten noordoosten van het plangebied gelegen (Alkemade *et al.*, 2010; bijlage 12). In de ommuring bevonden zich 24 verdedigingstorens en een bolwerk waarop een molen stond. Het bolwerk bevond zich op de plek van de huidige stellingkorenmolen De Valk uit 1753 – circa 160 m ten noordoosten van het plangebied. Langs onder meer de Provincialeweg is nog een klein stuk van de oude verdedigingsmuren te zien.

In de historische stadskern van Montfoort zijn een grote hoeveelheid archeologische onderzoeken uitgevoerd (N=20). Verder zijn buiten de kern van Montfoort, in een straal van 750 m rond het plangebied nog eens negen archeologische onderzoeken uitgevoerd. Ook zijn in totaal 19 vondstmeldingen in een straal van 750 m rond het plangebied (dus inclusief de historische kern) gedaan. De locaties van deze onderzoeken en vondstmeldingen staan weergegeven op kaart in bijlage 11. Enkele van deze onderzoeken zijn hieronder geïnventariseerd om tot een zo gericht mogelijke verwachting van het plangebied te komen.

- Aan de hand van een bureauonderzoek in het kader van de verbetering van dijksegmenten is voor de dijksegmenten te Montfoort een hoge verwachting vastgesteld op archeologische resten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd. In het tracé is sprake van zowel reeds bekende vindplaatsen als zones met een hoge verwachting op archeologische vindplaatsen. Volgens het onderzoek is het cultuurhistorisch landschap in de directe omgeving van de Hollandse IJssel doorgaans goed geconserveerd te noemen. Onder de bekende cultuurhistorische waarden zijn onder meer schansen en forten, historische dijkpalen, bruggen, stoepen en hekwerken. Binnen de historische binnenstad van Montfoort komen resten voor van grachten, wallen, de stadsmuur, het kasteel en woningen. Het plangebied ligt volgens dit onderzoek in een agrarisch buitengebied met akkercomplexen zonder sloten ten zuidwesten van de historische kern van Montfoort (Jansen *et al.*, 2019; onderzoekmelding 4696684100).
- De meest recente onderzoeken die in de kern van Montfoort zijn uitgevoerd betreffen een viertal bureauonderzoeken en twee booronderzoeken (2021³). Op basis van het bureauonderzoek voor de Hofstraat (circa 460 m ten noordoosten van het plangebied) geldt een hoge archeologische verwachting voor de periode Romeinse tijd tot Nieuwe tijd, door de ligging op de Hollandse IJssel stroomrug en de aanwezigheid van bebouwing op historische kaarten (De Rijk, 2021). Een bureau- en booronderzoek aan de Tabakshof 1-3 (circa 720 m ten noordoosten van het plangebied) wees een hoge verwachting voor dezelfde periode (Romeinse tijd tot en met Nieuwe tijd) uit. In de ondergrond van het gebied is tot 140-155 cm -Mv (0,4-0,6 m -NAP) sprake van oeverafzettingen met resten baksteenpuin en 'ondoordringbaar puin'. De aangetroffen indicatoren duiden mogelijk op sporen van voormalige, 16^e-eeuwse bebouwing die hier op basis van historische kaarten heeft bestaan (Van Bussel en Rap, 2021). Tijdens een bureau- en booronderzoek aan de Molenstraat – circa 240 m ten noordoosten van het plangebied - zijn komafzettingen en veen aangetroffen. Boven de komafzettingen komen crevasse-afzettingen voor vanaf 75 tot 105 cm -Mv⁴. Waarschijnlijk betreft het een crevasse van de Hollandse IJssel. Boven de crevasse-afzettingen liggen komleiafzettingen met fosfaatvlekken en baksteenpuin. Dit wordt afgedekt door een ophogingslaagje. Op grond van het fosfaat en bouwpuin geldt een hoge archeologische verwachting voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd (Hanemaaijer, 2021). De resultaten van het bureauonderzoek aan de Lieve Vrouwegracht 23A, circa 260 m ten noordoosten van het plangebied, en een bureauonderzoek aan de Keizerstraat 34, circa 540 m ten noordoosten van het plangebied, zijn nog niet openbaar te raadplegen via Archis3 en DansEasy.

³ Onderzoekmeldingen 5106972100, 5122320100, 5086503100, 5025761100, 5003153100 en 5022772100.

⁴ NAP-waarden zijn niet vermeld.

- Circa 35 m ten noorden van het plangebied is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd (Nales, 2018; Transect-rapport 1729). Hieruit blijkt dat sprake is van een middelhoge archeologische verwachting voor de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen, vanwege de aanwezigheid van deels intacte oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. In het centrale deel is sprake van een lage verwacht. Hier zijn alle oeverafzettingen verdwenen en is onder de bouwvoor sprake van een baksteenhoudende omwerkingslaag direct op beddingzand. Dit is waarschijnlijk het gevolg van kleiwinning (onderzoeksmelding 4609835100).
- De overige onderzoeken en vondstmeldingen in de historische kern wijzen uit dat voornamelijk archeologische resten zijn aangetroffen uit de periode Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd. De hoofdmoot van de archeologische resten dateert daarbij uit de periode 14^e tot en met de 19^e eeuw. Er zijn echter ook oudere resten uit de 12^e-13^e eeuw aangetroffen en jongere resten uit de 20^e eeuw. De aangetroffen resten bevinden zich in de meeste gevallen in door de mens opgebrachte, puinhoudende kleilagen. De resten bestaan uit bebouwingsresten, beerputten, waterputten en afvalkuilen en resten van de stadsverdedigingswerken (waaronder resten van het kasteel en kasteel- en stadsgrachten). Op één locatie – namelijk aan de Achterstraat – is onder de ophogingslagen mogelijk sprake van resten die ouder zijn dan de Late-Middeleeuwen. Vanwege het ontbreken van vondstmateriaal kunnen hier echter geen gerichte uitspraken over worden gedaan. De oudere resten bevonden zich in de top van de oeverafzettingen van de Hollandse IJssel. De oeverafzettingen van deze stroomrug zijn in een brede zone rond de huidige IJssel aangetroffen. Dergelijke afzettingen kunnen ook in het plangebied worden aangetroffen. De top van de oeverafzettingen van de Hollandse IJssel ligt in de omgeving ongeveer op 0,3-0,4 m +NAP. In de meeste onderzoeken zijn echter geen NAP-waarden gehanteerd. De oeverafzettingen zijn aan de westkant van de historische stadskern waarschijnlijk doorsneden door een crevasse.
- In het buitengebied ten zuiden van Montfoort zijn nog relatief weinig veldonderzoeken uitgevoerd. De meeste van de hier uitgevoerde archeologische onderzoeken zijn bureauonderzoeken, die geen nieuwe kennis opleveren over de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Tijdens de onderzoeken die hier zijn uitgevoerd is over het algemeen sprake van een 10 tot 50 cm dikke bouwvoor, met er onder afzettingen van de Stuivenberg stroomrug. Op één van de vier onderzochte locaties is tijdens het booronderzoek een vegetatiehorizont aangetroffen op de overgang van de oever- naar de beddingafzettingen (720 m ten oosten van het plangebied). Deze vegetatiehorizont ligt op 0,5-0,7 m -Mv / 0,7-0,3 m -NAP (van noord naar zuid). Vermoedelijk komen hierin resten voor die ouder zijn dan de Late-Middeleeuwen (Wilbers en Moerman, 2017). In ophogingslagen boven de rivierafzettingen of in de top van de rivierafzettingen zelf kunnen resten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd worden aangetroffen. Vindplaatsen zijn in het buitengebied – buiten de vondstmeldingen in het plangebied - nog nauwelijks bekend. Alleen circa 90 m ten oosten van het plangebied is een administratieve vondstmelding gedaan van vijf munten uit de Romeinse tijd (1^e-3^e eeuw). Wat de precieze oorspronkelijke locatie is waarop de munten zijn aangetroffen, is echter niet bekend.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Historische bebouwing	Ja, in het zuidoosten
Historisch gebruik	Weilanden, bouwlanden, sloten, schuren
Huidig gebruik	Gras- en weilanden, bebouwd erf
Bodemverstoringen	Funderingen, gedempte sloten

Historische situatie

Het plangebied bevindt zich circa 100 m ten zuidwesten van de historische stadskern van Montfoort. Tot aan de 10^e eeuw bestond de omgeving van Montfoort uit een veenmoeras, dat werd doorsneden door rivieren. Bewoning vond tot aan die periode uitsluitend plaats op de hoger gelegen delen van het landschap: de oevers van de Stuivenberg, Buitenzorg en Willeskop stroomruggen, de oevers en crevasses van de Hollandse IJssel. Bewoning op deze oevers en crevasses was in principe mogelijk totdat de afzettingen door jongere komafzettingen en veen werden afgedekt. Op basis van archeologische vondsten kan worden geconcludeerd dat op de oevers van de Hollandse IJssel bewoning heeft plaatsgevonden vanaf de Romeinse tijd (Cohen *et al.*, 2012). Van bewoning vanaf (in elk geval) de Romeinse tijd was vermoedelijk ook sprake op de Stuivenberg stroomrug (bron: Archis3)⁵.

In de 10^e-11^e eeuw werd het veengebied systematisch ontgonnen middels 'cope-ontginningen'. Percelen waren strookvormig en aan weerskanten werden sloten aangelegd om overtollig water af te voeren. De Hollandse IJssel was daarbij de primaire ontginningsas voor de ontginningen in de omgeving van het plangebied. Sloten werden haaks op de Hollandse IJssel aangelegd (Blijdenstijn, 2015). Verder werden tijdens de Late-Middeleeuwen diverse kanalen gegraven, die het landschap in verschillende polders opdeelden (onder meer de Heycop, de Willeskop en de Gerverscop). De hoge delen van het landschap werden voornamelijk gebruikt voor de landbouw en de lagere delen voor de veeteelt (Alkemade *et al.*, 2010).

De eerste kades rond de Hollandse IJssel werden aangelegd omstreeks 1100 na Chr. (bron: RCE Kaart 'Leven met Water'). De oudste ontwikkeling van de stadskern van Montfoort gaat terug tot ongeveer dezelfde periode. Met name de *Mons fortis*, het kasteel Montfoort, was een belangrijk bouwwerk in de vroege geschiedenis van de stad. Dit kasteel is omstreeks 1170 opgericht door de bisschop van Utrecht (Godfried van Rhenen) als verdedigingswerk van het Sticht op de grens met het gewest Holland. De Hollandse IJssel vormde één van de natuurlijke landscheidingen tussen de graafschappen (bron: www.kastelenin nederland.nl). Het kasteel Montfoort is op de voet van de oeverwal van deze rivier gesticht. Momenteel bevindt het kasteel zich in de periferie van het stadscentrum, omdat later de St. Janskerk en het stadhuis centraal kwamen liggen (Blijdenstijn, 2015).

Vanaf de oprichting van het kasteel Montfoort verrezen rond het kasteel steeds meer woningen en ontstond geleidelijk aan een steeds grotere nederzetting. In 1329 verkreeg Montfoort stadsrechten en werd de stad ommuurd en omgracht. In de ommuring bevonden zich 24 verdedigingstorens en een bolwerk met een molen (de voorganger van de huidige stellingkorenmolen De Valk, aan de zuidwestkant van de stad – circa 160 m ten noordoosten van het plangebied). Van de oude verdedigingswerken resteert onder meer nog een stukje stadsmuur langs de huidige Provincialeweg en langs de Achterdijk (ten zuiden van de stad; Alkemade *et al.*, 2010). Volgens de Militaire

⁵ Ofschoon op deze stroomrug, op grond van de ouderdom ervan, mogelijk al vanaf de vorming van de oevers vanaf het Laat-Neolithicum bewoning mogelijk was.

Landschapskaart van de RCE stond de middeleeuwse stadsmuur van Montfoort ongeveer op de plek van de huidige N228, circa 150 m ten noordoosten van het plangebied (bron: rce.webgispublisher.nl).

Vanaf de aanleg van de kades langs de Hollandse IJssel werd de daling van de bodem als het gevolg van de ontwatering steeds problematischer. Daarom werden vanaf de 15^e eeuw watermolens aangelegd om het waterpeil in de polders op het gewenst niveau te houden. Volgens de cultuurhistorische atlas van Blijdenstijn (2015) zijn in het plangebied geen cultuurhistorische elementen als molens, kades en eendenkooien te verwachten (bron: utrecht.maps.arcgis.com). Andersoortige cultuurhistorische elementen komen in het plangebied volgens de gemeentelijke Cultuurhistorische Bewonings- en Defensiekaarten vermoedelijk ook niet in het plangebied voor (Alkemade *et al.*, 2010; zie bijlagen 11 en 12).

In 1403 werd, vermoedelijk in een dichtgeslibde restgeul van de Hollandse IJssel (zie hoofdstuk 7), een haven aangelegd. Zo kon men via de gekanaliseerde Hollandse IJssel handel bedrijven met steden als Utrecht, IJsselstein en Oudewater. Verder werd vanaf de 14^e-15^e eeuw het stratenpatroon gewijzigd en in een regelmatig patroon aangelegd, geënt op de oudere verkavelingsstructuren. In de steden van de Lingewaard zoals Vianen, Montfoort en Oudewater is in deze periode (vanaf de 15^e eeuw) de hennep teelt en touwproductie op gang gekomen (Blijdenstijn, 2015).

Een stadsbrand in 1629 zorgde ervoor dat een groot deel van de stad in as werd gelegd. Ook 1672 was, zoals voor zoveel steden in Nederland, een rampjaar voor Montfoort. In dat jaar vernietigden de Fransen (onder leiding van Lodewijk XIV) de *Mons fortis* en werd de stad bezet door Franse troepen (Alkemade *et al.*, 2010 en Archis3). Van kasteel Montfoort is alleen de voorburcht goed bewaard gebleven (bron: www.rhcijnstreek.nl). Vondsten van gezaagd bot uit de periode van het einde van de 17^e tot het begin van de 19^e eeuw herinneren aan de knopenproductie die in de periode na de Franse bezetting heeft plaatsgevonden (zie ook hoofdstuk 7). In de loop van de 19^e eeuw werd in Montfoort de steenbakkerij belangrijk. Deze steenfabrieken zijn echter momenteel niet meer aanwezig (bron: www.rhcijnstreek.nl).

Figuur 3. Zicht op het bolwerk met stellingkorenmolen De Valk aan de zuidwestkant van de stad. Datering en maker onbekend (bron: www.nationaalarchief.nl).

Historische kaarten en heemkundestichting

Aan de hand van historische kaarten is inzicht verkregen in de historische ontwikkeling van het plangebied (zie bijlage 14). De oudst geraadpleegde kaart is de kaart van Jacob van Deventer uit 1540-1560 (bron: www.hetutrechtsarchief.nl). Het plangebied valt echter buiten het kaartbeeld; de kaart richt zich op de historische stadskern. Op de *Wandkaart van de Landen van Woerden* van de

gebroeders Vingboons van omstreeks 1690 staat het plangebied eveneens niet verbeeld. Op deze kaart is wel de voorganger van de huidige Julianalaan, circa 200 m ten noorden van het plangebied, weergegeven. Deze weg is parallel aan de gekanaliseerde Hollandse IJssel aangelegd. De weg heeft vroeger circa 150 m dicht bij het plangebied gelegen (dus circa 50 m ten noorden ervan). Dit is ook af te leiden van latere kaarten. Het plangebied ligt volgens de kaart van de gebroeders Vingboons in de Polder Hofland.

De oudste kaart aan de hand waarvan meer gerichte uitspraken zijn te doen over de inrichting van het plangebied is de *Generaale land-kaarte van den Loopicker-waard* uit 1771. Op deze kaart is de Julianalaan aangeduid als *Dyck* en staan de *Benedenkerkweg* – direct ten oosten van het plangebied – en de *Willeschop Weetering* – direct ten zuiden van het plangebied – weergegeven. De huidige *Benedenkerkweg* (die parallel aan de weg *De Bleek* ligt) is volgens de Stichting Hugo Kotestein een “*eeuwenoude ontsluiting*” van het boerderijlint Blokland. Dit boerderijlint ligt op grond van historische kaarten circa 500 m ten zuiden van het plangebied. Dit lint wordt al in historische bronnen genoemd vanaf het einde van de 13^e eeuw. Langs de middeleeuwse kerkweg bereikte men het achtergelegen Blokland. In de loop van de tijd zijn langs de weg een aantal sloten gedempt. Mogelijk hebben langs de weg - behalve weilanden – ook zogenaamde ‘geriefbosjes’ gelegen (*pers. comm.* Peter Versloot, 19-02-22). Dit zijn, letterlijk vertaald, ‘gebruiksbosjes’. Hier won men hout, voor onder andere de bouw van woningen en boerderijen.

Volgens het Kadastrale Minuutplan uit de periode 1811-1832 is in het begin van de 19^e eeuw vrijwel sprake van dezelfde perceeldeling als tegenwoordig. De voorganger van de Julianalaan (de *Willeschopdyck*) ligt circa 50 m ten noorden van het plangebied. Het plangebied behoort dan nog grotendeels tot het grondgebied van de gemeente Willeskop (percelen 1-7, 22-24 en 30). Alleen de meest noordoostelijke punt behoort tot de gemeente Montfoort (percelen 84 en 85). Volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen bij de Kadastrale Minuut is het deel van het plangebied binnen de gemeente Montfoort in eigendom van bouwman Hendrik Denenbos (uit Montfoort) en rentenier D. van Boetzelaar (uit Utrecht) en in gebruik als bouwlanden. De heer Boetzelaar bezat tevens percelen 1-5 in de gemeente Willeskop. Hij gebruikte dit deel van zijn eigendom als weilanden (percelen 1, 3 en 4) en bouwlanden (percelen 2 en 5). Aan de wegwijk (in het oosten van het plangebied) lagen verder bouwlanden in eigendom van twee andere renteniers. De oostgrens van het plangebied werd gevormd door de *Benedenkerkweg*. De percelen van de heer Boetzelaar werden in het westen van het overig (uiterste westelijke) deel van het plangebied gescheiden door een circa 2 m brede sloot. Aan de overzijde van de sloot bevonden zich twee weilanden (percelen 22 en 24) en een bouwland (perceel 30) van boer Anthony van Vlooswijk. De zuidgrens van het plangebied werd gevormd door percelen 8, 15, 16 en 36. Hier is volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen sprake van een kade – in eigendom van de eigenaren van de aangrenzende percelen. De kade staat volgens de kaart bekend als de ‘*Der Tiend Weg*’. Wanneer de kade precies is gerealiseerd is niet bekend (Blijdenstijn, 2015; bron: ‘Kaart Leven met Water’ van de RCE). Langs de kade is elders in het buitengebied van Montfoort sprake van bebouwing. In het plangebied zelf is echter geen bebouwing weergegeven.

Volgens een historische kaart uit 1870 is het plangebied aan het einde van de 19^e eeuw verder opgedeeld in kleinere, strookvormige kavels. Het ‘centrale bouwland’ in het midden van het plangebied is behouden. De rest van het plangebied is in gebruik als weilanden. In het plangebied is nog altijd geen bebouwing aanwezig. Dit beeld verandert op basis van historische kaarten tot aan in elk geval 1950 niet. De bebouwing aan de Willeskop 5 – een gemeentelijk monument – is volgens historische kaarten gedeeltelijk tot stand gekomen in de periode 1870-1900. Deze bebouwing gaat volgens gegevens van het kadaster voor een deel nog terug tot het jaar 1898 (bron: www.bagviewer.kadaster.nl).

Op de kaart van 1950 zijn duidelijker dan voorheen de perceelgrenzen binnen het plangebied aangeduid. Volgens deze kaart bestaan in elk geval de zuidelijke perceelgrenzen uit sloten. In het zuiden van het plangebied zijn verder tussen 1900 en 1950 drie schuurtjes tot stand gekomen. Verder is ter hoogte van de kade op de zuidgrens van het plangebied (*Tiendweg*) een sluis aangelegd. Hoewel de sluis omstreeks 1970 nog aanwezig is, zijn de drie schuurtjes tussen 1950 en 1970 verdwenen. In de periode 1950-1970 s in het noordoosten van het plangebied wel de thans nog bestaande bebouwing gerealiseerd. Deze bebouwing dateert volgens gegevens van het kadaster uit 1963 en 1966 (bron: www.bagviewer.kadaster.nl). Verder blijkt uit de kaart van 1970 dat alle perceelgrenzen in het plangebied bestaan uit sloten. Het centrale bouwland is omgezet in een weiland, zodat vanaf dan het hele plangebied (behalve het bebouwde erf) in gebruik is als weilanden.

In 1989 is de gemeente Willeskop opgeheven en ging het plangebied deel uitmaken van de gemeente Montfoort (*pers. comm.* Peter Versloot, 19-02-22). Vanaf dat jaartal zijn de gemeentegrenzen dan ook niet meer in het plangebied aangegeven. In de periode 1990-2010 is in het midden van het plangebied een sluis met poel gerealiseerd. De rest van het gebruik van het plangebied is hetzelfde gebleven.

Militair Erfgoed

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) is het plangebied niet aangeduid als aandachtsgebied. In de Hollandse IJssel en een bufferzone er rondom is wel een vooronderzoek explosieven uitgevoerd. Een deel van de buffer rond dit onderzoek oversnijdt het noordelijk deel van het plangebied (bron: www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart; gemeentecode GM335, AVG-projectcodes 1462068 en 1962026). De resultaten van dit onderzoek zijn niet openbaar raadpleegbaar. In het plangebied zijn echter geen verwachtingen op militaire objecten, raketinslagen of aan de Wereldoorlogen gerelateerde verschijnselen (bronnen: www.ikme.nl; www.vergeltungswaffen.nl, www.bunkerinfo.nl; www.tracesofwar.com, www.explosievenopsporing.nl). Ook een luchtfoto van de *Royal Air Force* uit de periode van de Tweede Wereldoorlog geeft geen aanleiding tot verdenking op dergelijke verschijnselen (bron: www.library.wur.nl/webquery/geoportal/raf; zie figuur 4).

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Volgens historische kaarten en gegevens van de Stichting Hugo Kotestein is het plangebied in elk geval vanaf het einde van de 18^e eeuw tot heden altijd grotendeels in gebruik geweest als grasland. Een deel van het plangebied is echter in het verleden ook gebruikt als bouwlanden en sloten. De bouwlanden en een deel van de sloten is nu opgeheven (omgezet in weiland of gedempt), maar sporen hiervan kunnen hebben geleid tot aantasting van de ondergrond. De centrale sloot die nu nog van noord naar zuid door het plangebied voert, heeft in elk geval op deze plek gelegen vanaf het begin van de 19^e eeuw. Deze sloot staat het meest prominent op kaarten verbeeld. De sloot was in het verleden circa 2 m breed en is later tot een breedte van circa 4 m uitgebreid. De diepte van de sloot is niet bekend. De overige sloten zijn waarschijnlijk, in elk geval, minder breed geweest. De locatie van deze voormalige sloten is op actuele luchtfoto's en het AHN nog duidelijk te herkennen.

Verder kan de voormalige bebouwing van drie schuren in het zuidoosten van het plangebied en het huidige bebouwde erf in het oosten hebben geleid tot bodemverstoringen. De aard en diepte van de funderingen van deze bebouwing is onbekend. De huidige bebouwing beslaat een oppervlakte van circa 1000 m².

Volgens bodemloket is in het plangebied geen milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd (bron: www.bodemloket.nl). Ook is geen informatie bekend over eventuele saneringen die in het plangebied zouden kunnen hebben plaatsgevonden.

Aan de hand van het AHN is, tot slot, zijn geen aanvullende verstoringen in het plangebied af te leiden. Niet geheel uit te sluiten is echter verder dat in het plangebied mogelijk afvletting of 'afkleiing' heeft

plaatsgevonden. Dergelijke activiteiten werden in de IJsselstreek veel uitgevoerd ter plaatse van rivieroeveren voor het winnen van klei. Met name de zandige klei die wordt aangetroffen op de oevers van rivieren is namelijk goed geschikt voor de baksteenproductie. In de omgeving van de Hollandse IJssel werd hier soms op grote schaal, al vanaf de middeleeuwen, klei afgegraven voor de versterking van de grote steden. De gebieden waarin klei werd gewonnen bleven na de kleiwinningsactiviteiten vaak als relatief vlakke, lager gelegen (dan oorspronkelijk) percelen achter in het landschap.

Figuur 4. De ligging van het plangebied op een uitsnede uit een luchtfoto van de Royal Air Force van 10 september 1944 (bron: www.library.wur.nl/webquery/geoportal/raf, flight 026 run 01 photo 3143, WUR-library ID 297098).

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Laag	Laat-Paleolithicum tot Laat-Neolithicum A
	Middelhoog tot hoog ⁶	Laat-Neolithicum B tot Vroege-Middeleeuwen
	Laag tot middelhoog ⁷	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd
Complextypen	Nederzettingsresten, grafvelden, resten van landgebruik, individuele huisplaats	
Stratigrafische positie	Top oeverafzettingen en historische ophogingslaag	
Diepteligging	Stuivenberg: 0,3-0,7 m -NAP / vanaf circa 10 cm -Mv	

Aanwezigheid en dichtheid

De archeologische verwachting van het plangebied hangt in belangrijke mate samen met de aanwezigheid van oever- en crevasse-afzettingen van de Stuivenberg en Zuid-Stuivenberg stroomgordels. Deze stroomgordels zijn in het plangebied actief geweest in de periode van circa 2500-1450 v.Chr. (het Laat-Neolithicum tot en met de Midden-Bronstijd) en 2200-2000 v.Chr. (de overgang van het Neolithicum naar de Bronstijd). In theorie kunnen de oever- en crevasse-afzettingen van deze stroomruggen bewoonbaar zijn geweest vanaf de vorming ervan in het Laat-Neolithicum. In de omgeving van het plangebied zijn echter nog geen vondsten gedaan uit de periode Neolithicum tot en met de IJzertijd en de Vroege-Middeleeuwen, vanwaar het zwaartepunt van de archeologische verwachting voor deze afzettingen ligt in de Romeinse tijd. Voor de Romeinse tijd geldt op de oever- en crevasse-afzettingen een hoge archeologische verwachting. Voor de overige perioden van het Laat-Neolithicum-B tot en met de Vroege-Middeleeuwen geldt in deze delen van het plangebied een middelhoge verwachting

Oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug zijn in het gehele noordelijke en oostelijke deel van het plangebied te verwachten (zie bijlage 15). In het zuidwesten van het plangebied komen naar verwachting crevasse-afzettingen voor, die zijn afgedekt met kom- en oeverafzettingen uit een latere reactivatie-fase van de Stuivenberg stroomrug. De crevasse-afzettingen kennen door de voortgaande rivieractiviteit in de Vroege-Bronstijd een lage verwachting voor het Laat-Neolithicum en de Vroege-Bronstijd. Hier geldt verder dezelfde verwachting als voor de oeverafzettingen in het oosten: een middelhoge verwachting voor de perioden Midden-Bronstijd, IJzertijd en Vroege-Middeleeuwen en een hoge verwachting voor de Romeinse tijd. Op de komafzettingen van de Stuivenberg stroomrug geldt een lage archeologische verwachting. De kom wordt namelijk getypeerd door natte condities, die niet geschikt waren voor bewoning of andere (langdurige) activiteiten die sporen in de bodem zullen hebben nagelaten. Verder kan hier sprake zijn van veenvorming – wat de drassigheid van het landschap bevestigt.

In het centraal-oostelijke deel van het plangebied bestaat een relatief grotere kans dat de top van afzettingen van de Stuivenberg stroomrug is afgetopt als het gevolg van (sub)moderne bodembewerkingen, omdat dit gedeelte in het verleden in gebruik was als bouwland.

Uit de periode Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd worden in het plangebied niet direct archeologische resten verwacht die verband houden met een langdurig gebruik, zoals bewoning of begraving. Op historische kaarten uit de 18^e tot en met 20^e eeuw is namelijk (nagenoeg) geen bebouwing in het

⁶ Gedifferentieerd binnen het plangebied, zie bijlage 15.

⁷ Gedifferentieerd binnen het plangebied, zie bijlage 15.

plangebied verbeeld. In het zuiden van het plangebied – langs een historische kade – kan de aanwezigheid van bebouwingsresten echter niet geheel worden uitgesloten. In dit deel van het plangebied geldt dan ook een middelhoge verwachting voor de Late-Middeleeuwen Nieuwe tijd. Verder kunnen in het hele plangebied resten voorkomen van de ontginningen en landgebruik, zoals greppels en sloten en ophogingslagen. De verwachting op uitsluitend resten van landgebruik wordt hier gelijkgesteld aan een ‘lage verwachting’ voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd.

Voor perioden ouder dan het Laat-Neolithicum-B geldt in het plangebied een lage archeologische verwachting. Eventuele resten uit de periode Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum-A zullen in het plangebied zijn geërodeerd als het gevolg van rivieractiviteit van de Stuivenberg stroomgordel.

Stratigrafische positie

Archeologische resten uit de periode Laat-Neolithicum B tot en met de Nieuwe Tijd kunnen zich bevinden in de top van oever- of komafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. In de omgeving van het plangebied komen de oeverafzettingen direct onder de bouwvoor voor. De overgang van de oeverafzettingen is aangetroffen op een diepte van 0,3-0,7 m -NAP. Deze overgang kan aan de hand hiervan in het plangebied ook al direct vanaf maaiveld, tot een diepte van circa 20 cm -Mv worden aangetroffen.

Complextypen

Voor wat betreft de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd wordt rekening gehouden met resten van landgebruik. Deze zullen bestaan uit gedempte sloten. Verder kunnen ook andere sporen van landgebruik voorkomen zoals ploegsporen, sporen van landweggetjes/paden (karrensporen) en greppels. Met name in het uiterste zuiden van het plangebied – langs de historische kade – wordt verder rekening gehouden met historische ophogingen met mogelijke agrarische bijgebouwen als schuurtjes, hooimijten en spiekers.

Uit de periode Laat-Neolithicum B tot en met de Vroege-Middeleeuwen kan sprake zijn van nederzettingsresten en resten van landgebruik. Uit deze periode kunnen ook grafvelden worden aangetroffen. Nederzettingsresten zullen zich naar verwachting kenmerken door grondsporen en in meer of mindere mate door vondstmateriaal. Op de oeverafzettingen kan sprake zijn van een ‘vuile’ laag/woonlaag met vondststrooiingen, fosfaatvlekken en/of houtskool, die duidt op een langdurige aanwezigheid van mensen.

Over de aanwezigheid van een archeologische vindplaats kan uitsluitend uitspraak worden gedaan op basis van de opbouw en mate van intactheid van de ondergrond in het plangebied.

Prospectiekenmerken en -beperkingen

De archeologische waarden in het gebied kenmerken zich naar verwachting door resten van landgebruik en eventuele ‘vuilige’ cultuurlagen met vondsten. In de omgeving zijn in oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug eerder cultuurlagen aangetroffen. Onbekend is in hoeverre van dergelijke lagen in het plangebied sprake is. Tevens is niet bekend of en in hoeverre in het plangebied verstoringen hebben opgetreden. Lithologische informatie in het plangebied zelf ontbreekt. Om inzicht hierin te krijgen, is een verkennend booronderzoek nodig, zodat de hierboven beschreven archeologische verwachting kan worden getoetst en vastgesteld.

Tabel 1: Gespecificeerde archeologische verwachtingstabel

Archeologische verwachting		Reden		
1	Datering	Laag	Laat-Paleolithicum tot Laat-Neolithicum A	Erosie als het gevolg van latere rivieren
		Middelhoog	Laat-Neolithicum B en Bronstijd	Onbekendheid met resten in de omgeving; middelhoog door mogelijke aanwezigheid oever Stuivenberg; in het zuidwesten en westen laag door ligging op actieve crevasse en in komgebied
		Middelhoog	IJzertijd	Onbekendheid met resten in de omgeving; middelhoog door mogelijke aanwezigheid oever en crevasse Stuivenberg; in het westen laag door ligging in kom
		Hoog	Romeinse tijd	Bekende resten in de omgeving; hoog door mogelijke ligging op oever en crevasse Stuivenberg; in het westen laag door ligging in kom
		Middelhoog	Vroege-Middeleeuwen	Onbekendheid met resten in de omgeving; middelhoog door mogelijke aanwezigheid oevers en crevasse Stuivenberg
		Laag Middelhoog	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Laag door ontbreken bebouwing op historische kaarten; middelhoog in uiterste zuiden door aanwezigheid kade; vermoedde aanwezigheid gedempte sloten
2	Complextype	Nederzettingen, huisplaatsen, sporen van landgebruik, grafvelden		
3	Omvang	500-2000 m ² (omvang huisplaats, algemeen)		
4	Diepteligging	Top oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug, vanaf maaiveld (0,3-0,7 m -NAP)		
5	Gaafheid en conservering	+	Weinig aanwijzingen voor diepgaande verstoringen in het plangebied;	
		+/-	Verstoringen als het gevolg van de huidige bebouwing, onbekende omvang en diepte	
6	Locatie	Zuiden: langs kade mogelijk bebouwingsresten 11 ^e -begin 18 ^e eeuw Noorden: mogelijk goed intacte resten Laat-Neolithicum-B tot IJzertijd door bedekking met jonger riviersediment Oosten en zuidwesten: oever en crevasse Stuivenberg en Zuid-Stuivenberg, vindplaatsen Laat-Neolithicum-B – Vroege-Middeleeuwen Westen: komgebied, te drassig om te wonen, dus lage verwachting, geen aanwijzingen voor historische bebouwing		
7	Uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren)	Antropogene 'vuile' niveaus/woonoppervlaktes in de top van oeverafzettingen met sporen en vondsten		
8	Mogelijke verstoringen	Huidige bebouwing (ostrand), voormalig gebruik als bouwland (centraal-oosten)		

10. Conclusie en Advies

Op grond van het bureauonderzoek is binnen het plangebied een lage tot hoge archeologische verwachting vastgesteld. De verwachting is weergegeven op de kaart in bijlage 15.

- De archeologische verwachting van het plangebied hangt voor een groot deel samen met te verwachten rivierafzettingen in de ondergrond. In het noorden en oosten van het plangebied is vanaf het Laat-Neolithicum-B de Stuivenberg stroomgordel actief geweest. De oeverafzettingen van deze stroomgordel zijn theoretisch gezien vanaf de vorming ervan bewoonbaar geweest. Vanaf het Laat-Neolithicum-B geldt dan ook een middelhoge archeologische verwachting. Specifiek voor de Romeinse tijd geldt een hoge verwachting, doordat uit deze periode – in tegenstelling tot alle andere perioden – reeds resten in de omgeving bekend zijn.
- In het zuidwesten van het plangebied heeft de Stuivenberg stroomgordel op de overgang van het Neolithicum naar de Bronstijd een crevasse gevormd. De crevasse zal pas bewoonbaar zijn geworden nadat deze is verland. Ter plaatse van de crevasse geldt een lage verwachting voor het Neolithicum en de Vroege-Bronstijd, een middelhoge verwachting voor de Midden-Bronstijd tot IJzertijd en de Vroege-Middeleeuwen en een hoge verwachting voor de Romeinse tijd.
- Het centraal westelijke deel van het plangebied maakte vermoedelijk deel uit van een komgebied. Hier heeft veenvorming opgetreden en dit gebied zal vanwege de relatief lage ligging en drassige condities, waarschijnlijk minder goed bewoonbaar zijn geweest. In dit deel van het plangebied geldt een algeheel lage archeologische verwachting.
- Voor de periode Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd geldt een lage archeologische verwachting door het ontbreken van bebouwing op historische kaarten uit de periode 18^e-20^e eeuw. Deze kaarten vormen mogelijk ook een indicatie voor vroegere perioden. De aanwezigheid van bebouwing aan de zuidkant van het plangebied – uit de periode 11^e-begin 18^e eeuw kan niet geheel worden uitgesloten ('middelhoge verwachting'). Op de zuidrand van het plangebied bevindt zich namelijk een kade, waarlangs elders in de Polder Hofland bebouwing aanwezig is.
- Voor alle perioden voorafgaand aan het Laat-Neolithicum-B geldt een lage archeologische verwachting. Eventuele archeologische resten uit deze perioden zullen namelijk zijn geërodeerd, waardoor ze niet meer *in situ* worden verwacht.

Advies

In het plangebied wordt een bestemmingsplanwijziging doorgevoerd om woningbouw mogelijk te maken. Op grond van het archeologisch bureauonderzoek is echter sprake van een archeologische verwachting. Het archeologisch niveau kan zich al vanaf maaiveld manifesteren.

Om de opbouw en de intactheid van de bodem beter in kaart te brengen en de diepteligging van het archeologisch niveau te toetsen, wordt geadviseerd een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren in de delen van het plangebied met een middelhoge en hoge archeologische verwachting (circa 15,4 ha). Dit onderzoek kan, gezien de grote schaal van het plangebied en de verwachting op vindplaatsen met sporen en/of een cultuurlaag, het beste worden uitgevoerd in de vorm van een verkennend booronderzoek.

In circa 4,1 ha van het plangebied geldt een lage archeologische verwachting. Geadviseerd wordt om dit deel van het plangebied verder archeologisch vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkelingen.

Het bovenstaande is een advies. Op basis van de resultaten van het onderzoek neemt het bevoegd gezag (de gemeente Montfoort) een besluit over de eventuele omgang met archeologische waarden binnen het plangebied.

11. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- archis.cultureelerfgoed.nl
- www.kadastralekaart.com
- www.nationaalarchief.nl
- www.hetutrechtsarchief.nl
- www.pdok.nl
- www.ahn.nl
- www.bodemloket.nl
- www.bagviewer.kadaster.nl
- www.rce.webgispublisher.nl
- www.rhcijnstreek.nl
- www.kadaster.nl
- www.dinoloket.nl
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf
- www.ikme.nl
- www.tracesofwar.com

Literatuur:

Alkemade, M., B. Brugman, M. Gouw, K. Klerkx en C. Visser, 2010. *Archeologiebeleid gemeente Montfoort. Ontwikkeld in Samenwerking met de gemeenten Lopik, Oudewater en Woerden. Deel A: Beleidsnota archeologische monumentenzorg. Deel B: Toelichting op de beleidskaart*. Amersfoort: Vestigia rapport V673.

Alma, X.J.F., J.A.A. Bos, J. van Dijk, M. van Dinter, C. Nooijen, S. Ostkamp en C. Vermeeren, 2009. *Over een slotgracht en een oude Mannenhuis. Een archeologische opgraving aan de Mannenhuisstraat 8-14 te Montfoort*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 1536.

Bakker, H. de, 1966. *De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade.

Benthem, A. van, J.A.A. Bos, M.T.J.J. Bouman, C. Moolhuizen, M. van Dinter, E. Esser, C. Nooijen, T. Vanderhoeven, S. Ostkamp en S.L. Verspay-Frank, 2009. *Montfoort Schoolstraat 14 (gemeente Montfoort). Een Proefsleuf gevolgd door een Archeologische Opgraving*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten 1302).

Benthem, A. van, 2012. *Achterstraat 1A, Montfoort. Een inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 3288.

Berendsen, H.J.A., 2005. *De vorming van het Land*. Assen: Van Gorcum (Fysische Geografie van Nederland, 4^e druk).

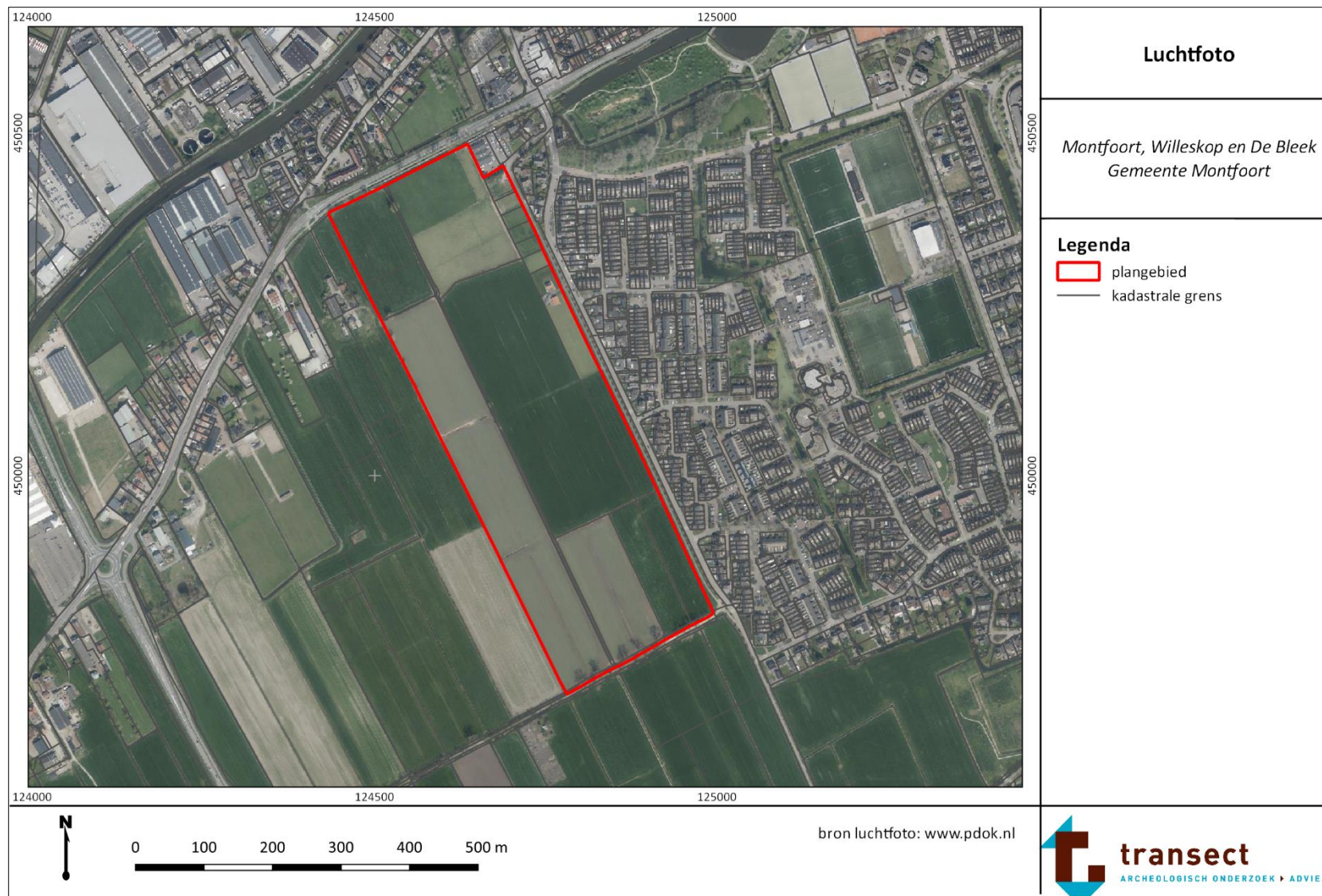
- Berendsen, H.J.A. en E. Stouthamer, 2001 (reds.). *Palaeogeographical development of the Rhine-Meuse delta*. Assen: Van Gorcum.
- Blijdenstijn, R., 2015. *Tastbare tijd*. Utrecht: Provincie Utrecht (versie 2).
- Boemaars, N.M.J.E., 2008. *Archeologisch onderzoek. Hofland-Zuid – fase 4 en 5 te Montfoort. Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen*. Houten: Grontmij Archeologische Rapporten 690.
- Boer, R. den, 2016. *Montfoort, Scholencomplex. Gemeente Montfoort. Archeologisch bureauonderzoek*. Utrecht: Transect-rapport 994.
- Bouma, N., 2010. *Montfoort Hofland-Oost. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 2177.
- Bouter, H.E., 2018. *Heiliglevenstraat 4 te Montfoort, gemeente Montfoort. Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 4759.
- Breda, W. van en R. van Lil, 2009. *Montfoort, Hoogstraat 9 en 11. Een Bureauonderzoek*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 1545.
- Briels, I.R.P.M., 2006. *Locatie van Dorp/Koster en locatie Pieter Posthof, gemeente Moerkapelle; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek met veldtoets*. Amsterdam: RAAP-notitie 1745.
- Bussel, A.T.L.E. van en J. Rap, 2021. *Montfoort, Tabakshof 1-3. Gemeente Montfoort. Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase*. Nieuwegein: Transect-rapport 3557.
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik en A.H. Geurts, 2012. *Rhine-Meuse Delta Studies Digital Basemap for Delta Evolution and Palaeogeography*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Eimermann, E., 2007. *Mannenhuisstraat 8-14, Gem. Montfoort, gracht van kasteel Montfoort? Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een proefsleuf*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 1077.
- Hanemaaijer, M., 2018. *Bureau voor Archeologie Rapport 677. Lange Kerkstraat 25, Montfoort, gemeente Montfoort: een bureauonderzoek*. Utrecht: Bureau voor Archeologie.
- Hanemaaijer, M., 2021. *Molenstraat, Montfoort, gemeente Montfoort. Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 5437.
- Huisman, N. 2011. *Montfoort, Hoogstraat 9-11. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een proefsleuf en een archeologische begeleiding conform protocol opgraven*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 2386.
- Jansen of Lorkeers, L.M.C., 2019. *Montfoort, Bovenkerkweg (ong.). Gemeente Montfoort (UT). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase*. Nieuwegein: Transect-rapport 2170.
- Jezeer, W., 2015. *Montfoort, Achterstraat 1a. Een archeologische begeleiding*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 4016.
- Kampen, J. van, G. Boreel, V. van den Brink, S. van Daalen, M. van Haasteren, F. Kerklaan, A. Koopman, W. van der Meer, J. van Renswoude en B.J. van der Veen, 2016. *Van boerenerf tot stadswoning*.

- Archeologisch onderzoek aan de Lieve Vrouwegracht te Montfoort*. Amsterdam: VUHbs archeologie (Zuidnederlandse Archeologische Notities 364).
- Kruif, S. de, 2006. *Plangebied Lieve Vrouwegracht, gemeente Montfoort; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. Amsterdam: RAAP-notitie 1720 (herziene eindversie).
- Kroes, R.A.C., 2017. *Plangebied Lieve Vrouwegracht in Montfoort, gemeente Montfoort; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. Weesp: RAAP-notitie 6033.
- Lubbers, N. en J. van der Roest, 2008. *Archeologisch onderzoek. Hofland-Zuid – fase 4 en 5 te Montfoort. Bureauonderzoek*. Houten: Grontmij Archeologische Rapporten 493.
- Maas, G. J., W.M. van der Meij, S. P. J. v. Delft en A. H. Heidema, 2019. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000 (2019)*. <http://legendageomorfologie.wur.nl/>. Wageningen: Wageningen Environmental Research.
- Mulder, E.F.J., M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Houten.
- Nales, T., 2018. *Montfoort, Willeskop (ong.). Gemeente Montfoort (UT)*, Nieuwegein (Transect-rapport 1729).
- Nijdam, L.C., 2009. *Montfoort, Hofland-Oost fase 5 . Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 1926.
- Pape, H., 2015. *Montfoort, Schoolstraat tussen 8 en 10 & Havenstraat 23 (gemeente Montfoort. Een archeologisch bureauonderzoek*. Utrecht: Transect-rapport 643.
- Rijk, T.E. de, 2021. *Plangebied Hofstraat, Om 't Hof en Hofplein te Montfoort, gemeente Montfoort; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek*. Weesp: RAAP-rapport 5373.
- Rooij, J.A.G. van, 2011. *Achterstraat 1a te Montfoort. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek*. Amersfoort: ADC-ArcheoProjecten rapport 2729.
- Satijn, O.P.N., F.P.J. van Puijenbroek en W.A.M. Hessing, 2019. *Archeologie en cultuurhistorie in het kader een conditiemeting en variantenstudie van de Balgzandbrug (gemeente Hollands Kroon), Schellingwouderbrug (gemeente Amsterdam) en Draaibrug Montfoort (gemeente Montfoort)*. Amersfoort: Vestigia rapport V1652.
- Veenstra, J.B., 2016. *Montfoort, Achterstraat. Gemeente Montfoort (Utr.)*. *Archeologische begeleiding met beperkte verstoring*. Zuidham: De Steekproefrapport 2016-06/05.
- Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans, 2018. *Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu*. Amsterdam: Prometheus.
- Wilbers, A.W.E. en S. Moerman, 2017. *Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, karterende fase. Blokland 2a en 4 te Montfoort, gemeente Montfoort*. Noordwijk: IDDS Archeologie rapport 1935.
- Wullink, A.J., 2016. *Montfoort, Schoolstraat & Havestraat. Gemeente Montfoort. Inventariserend Veldonderzoek (IVO; verkennende fase)*. Utrecht: Transect-rapport 791.
- Zon, M. van, 2018. *Vondsten uit een gedempte gracht. Een archeologische begeleiding in plangebied Lieve Vrouwegracht, Montfoort (gemeente Montfoort)*. Leiden: Archol-rapport 388.

Figurenlijst

- Figuur 1. De ligging van het plangebied op een topografische kaart (bron kaart: www.opentopo.nl). . 10
- Figuur 2. Tekening van de Montfort, met op de achtergrond de beginselen van de stad Montfoort door Roelant Roghman (omstreeks 1650; bron: www.kastelenin nederland.nl). 18
- Figuur 3. De ligging van het plangebied op een uitsnede uit een luchtfoto van de Royal Air Force van 10 september 1944 (bron: www.library.wur.nl/webquery/geoportal/raf, flight 026 run 01 photo 3143, WUR-library ID 297098). 25

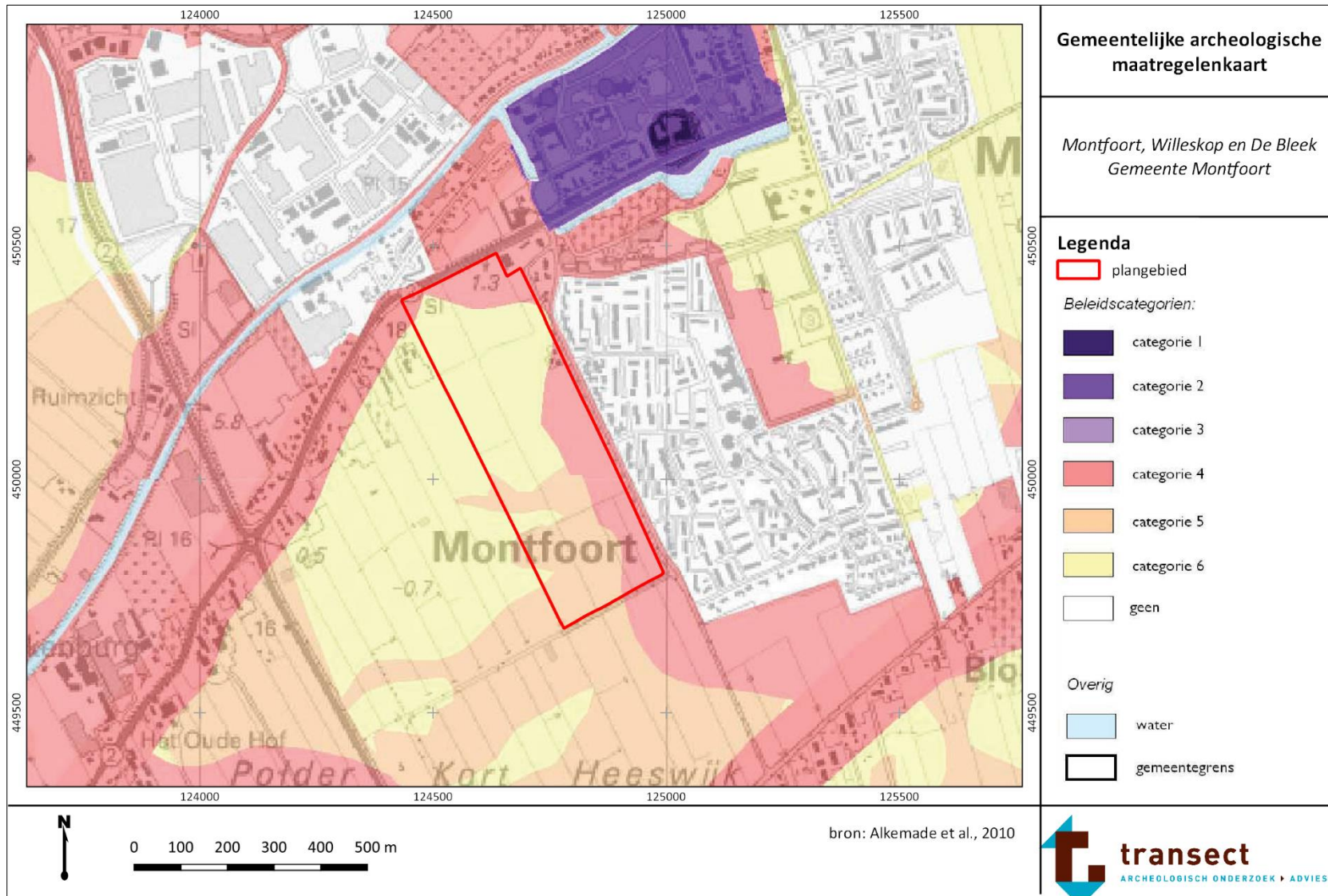
Bijlage 1: Luchtfoto

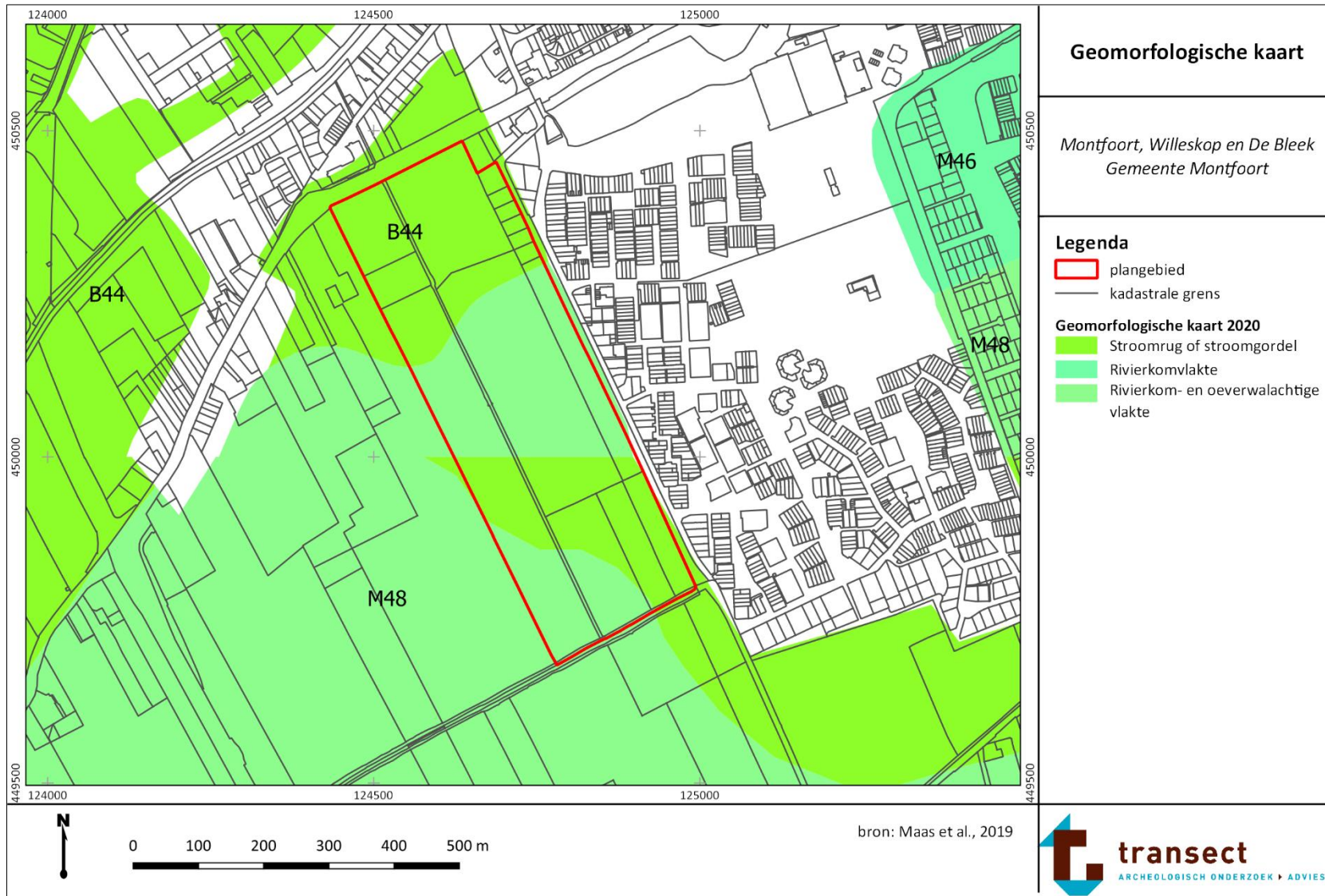
Bijlage 2: Bouwtekeningen

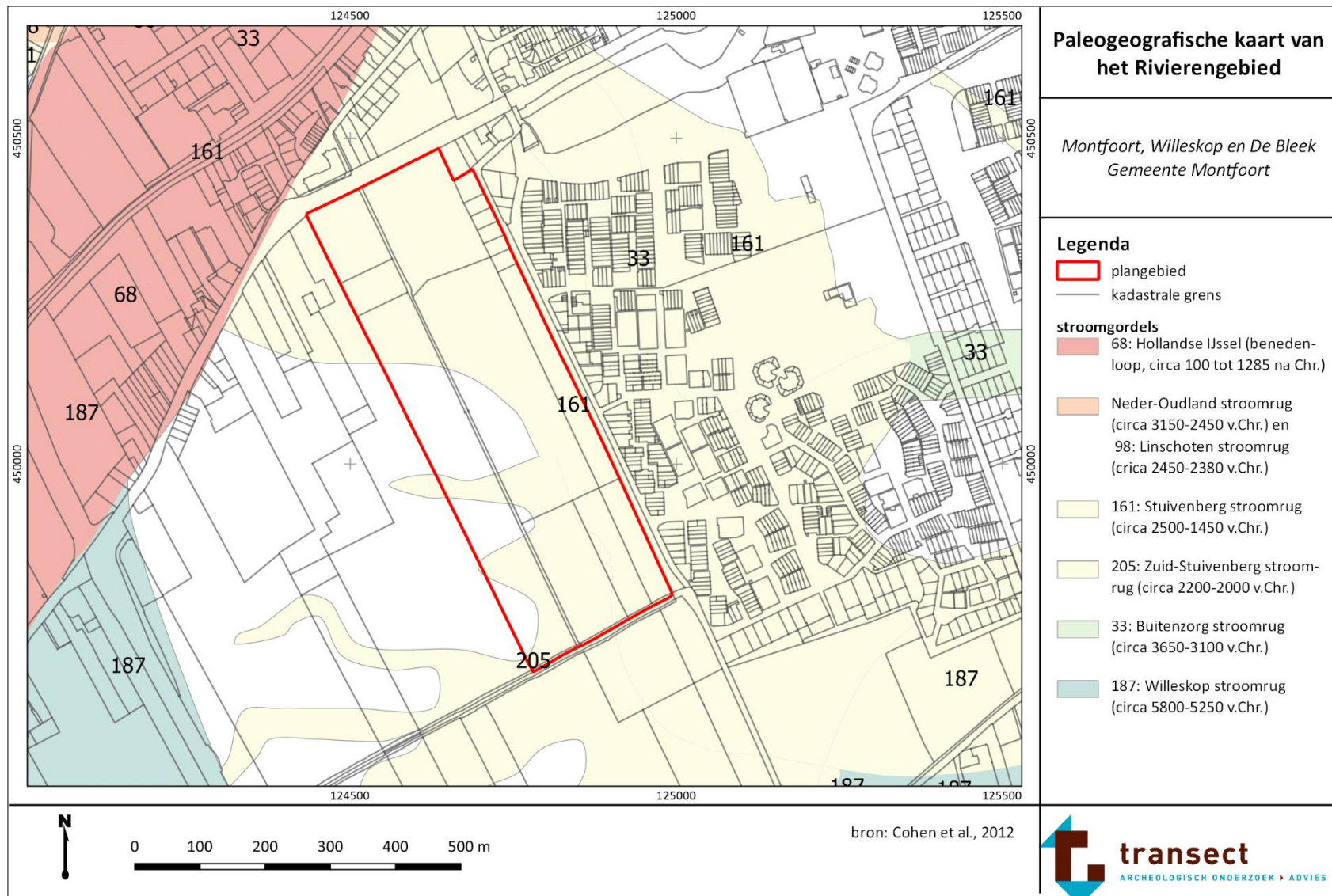
Bijlage 3: Gemeentelijke archeologische maatregelenkaart

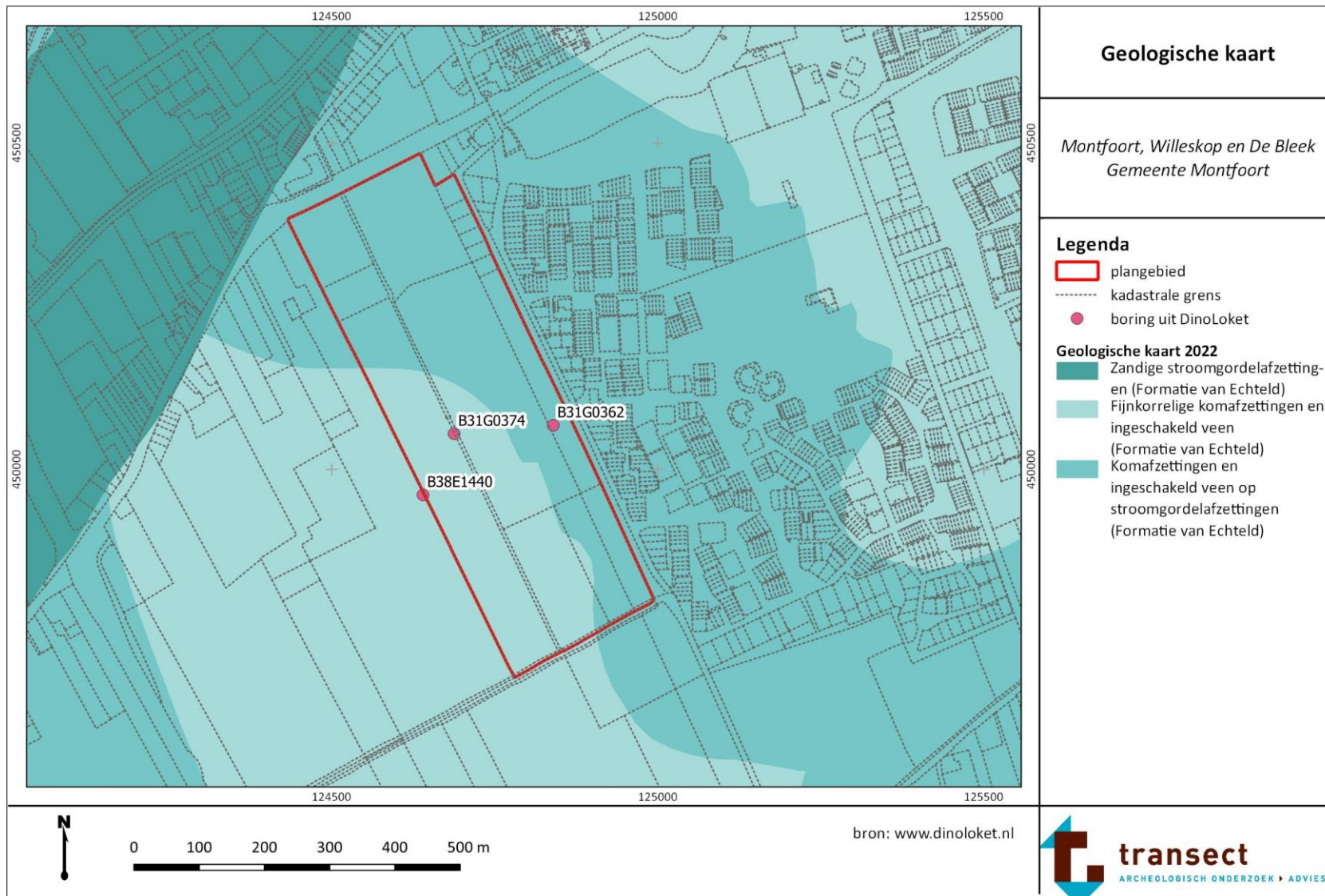
Bijlage 4: Geomorfologische kaart

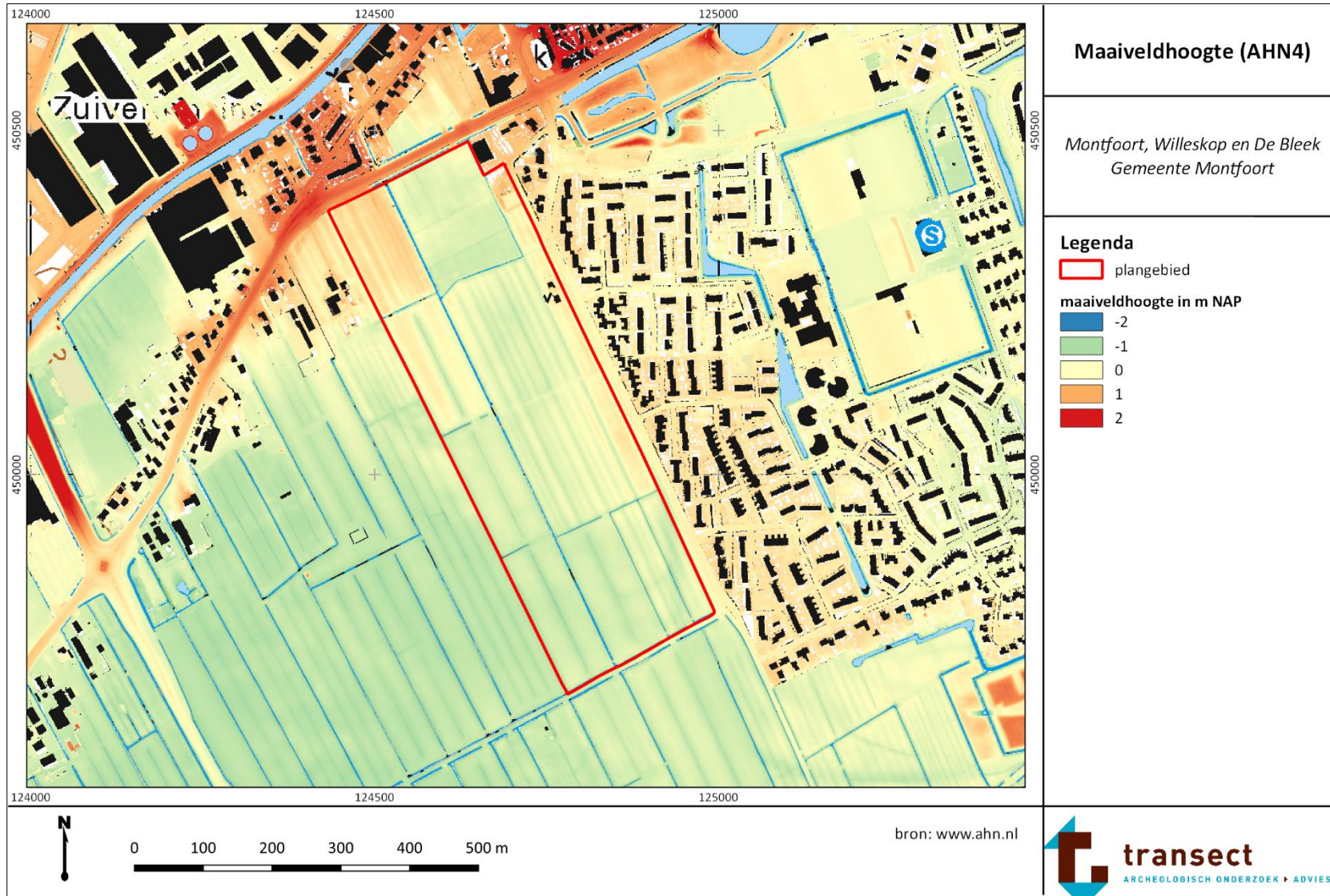
Bijlage 5: Paleogeografische kaart van het Rivierengebied

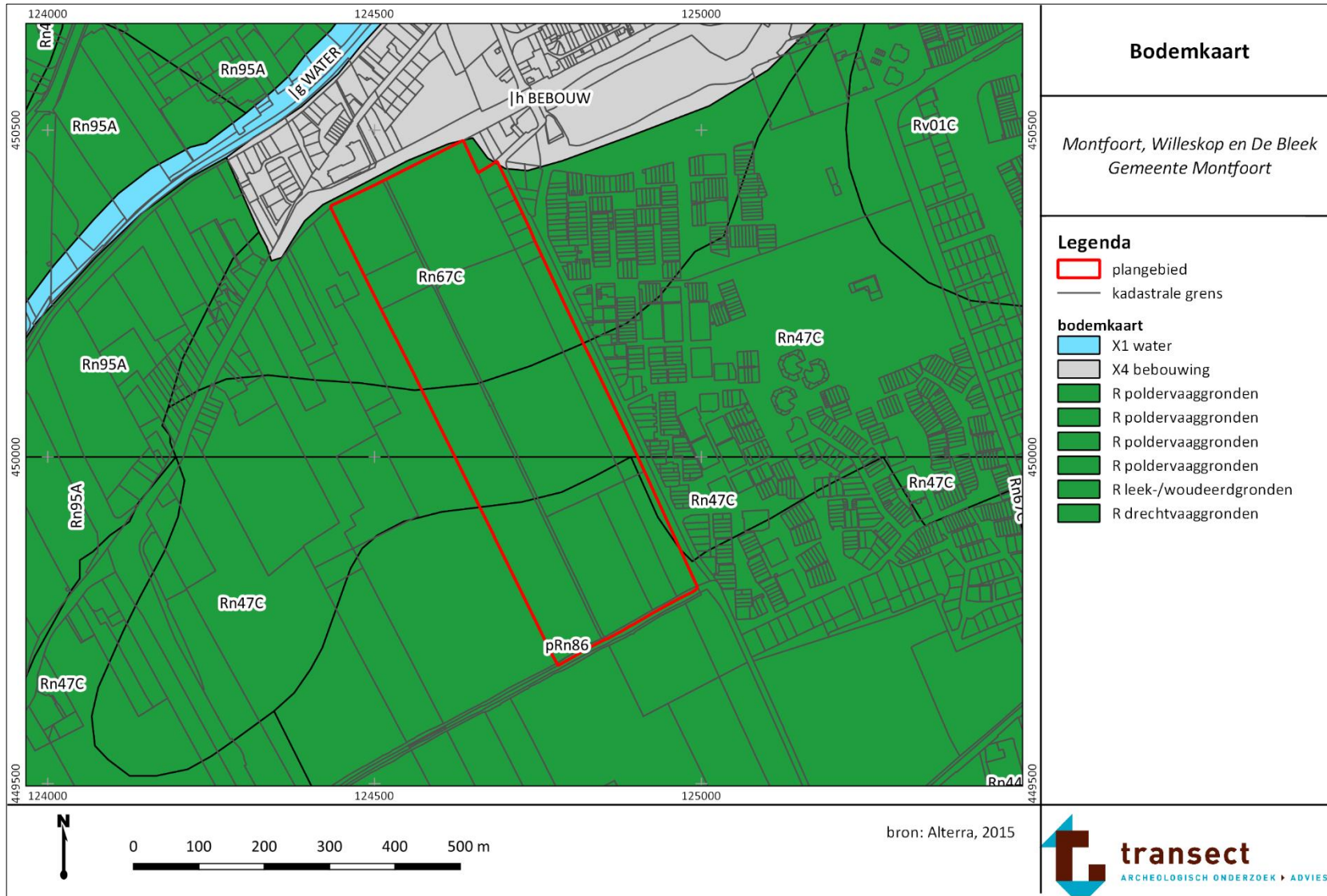
Bijlage 6: Geologische kaart

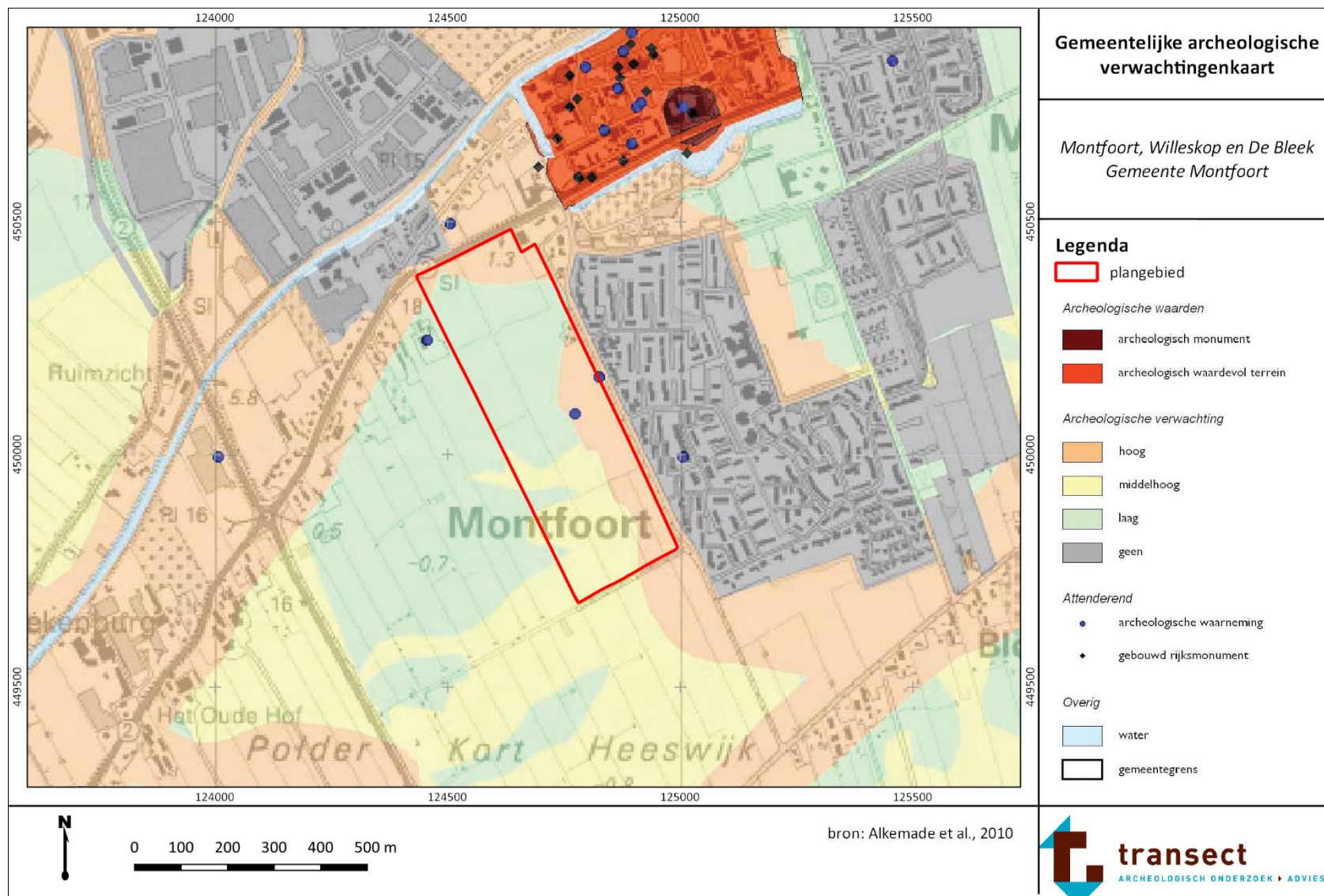
Bijlage 7: Maaiveldhoogtekaart

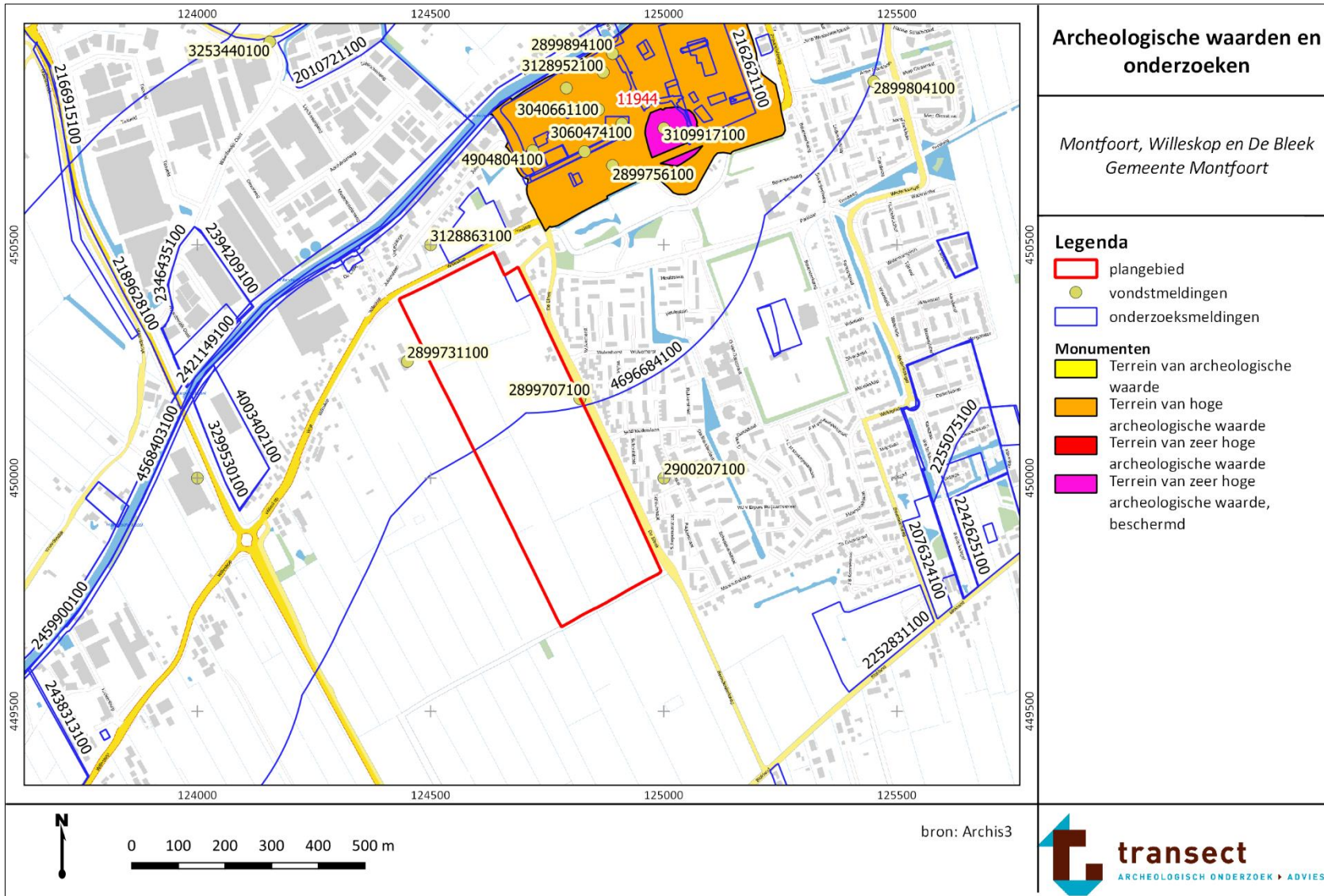
Bijlage 8: Bodemkaart

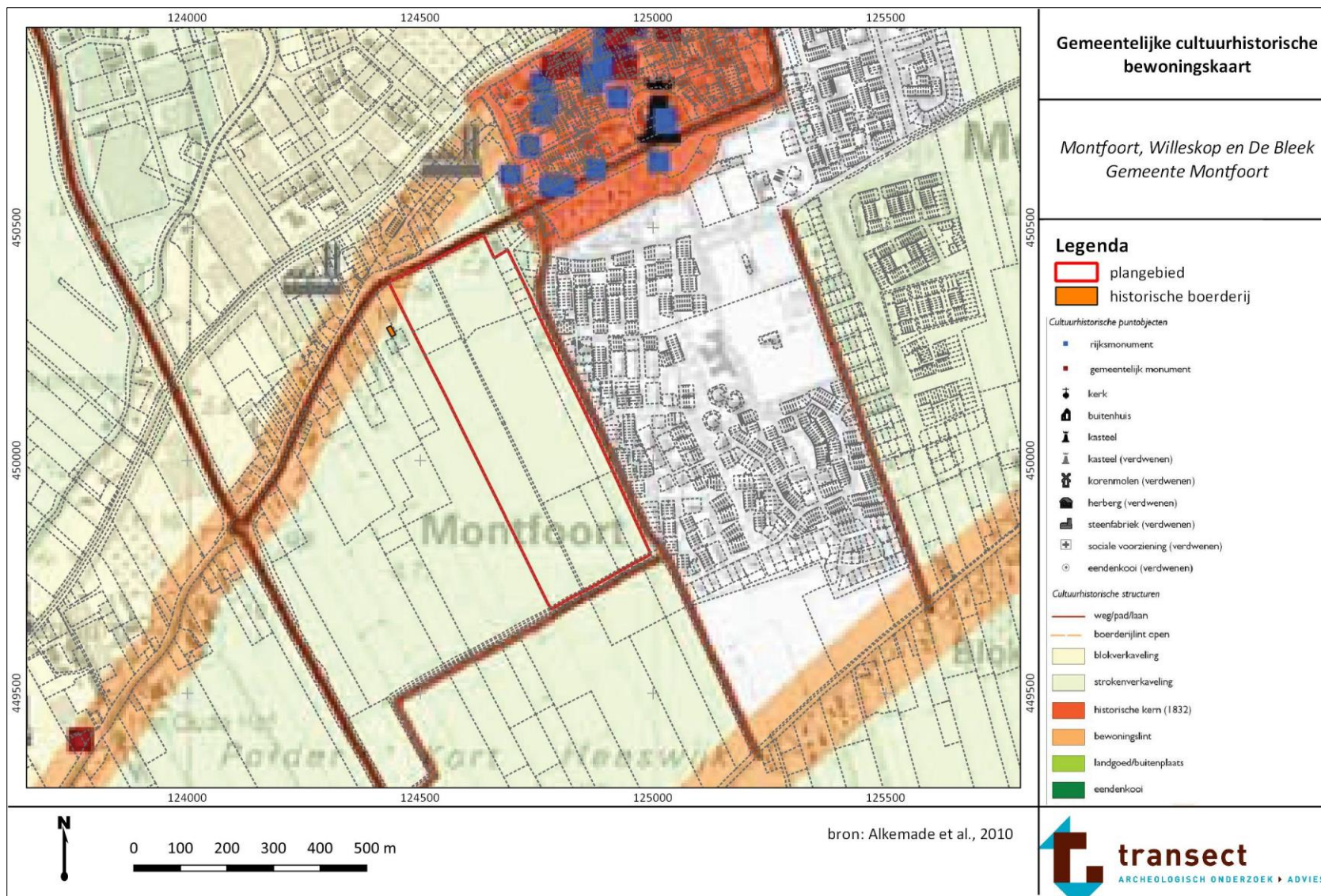
Bijlage 9: Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart

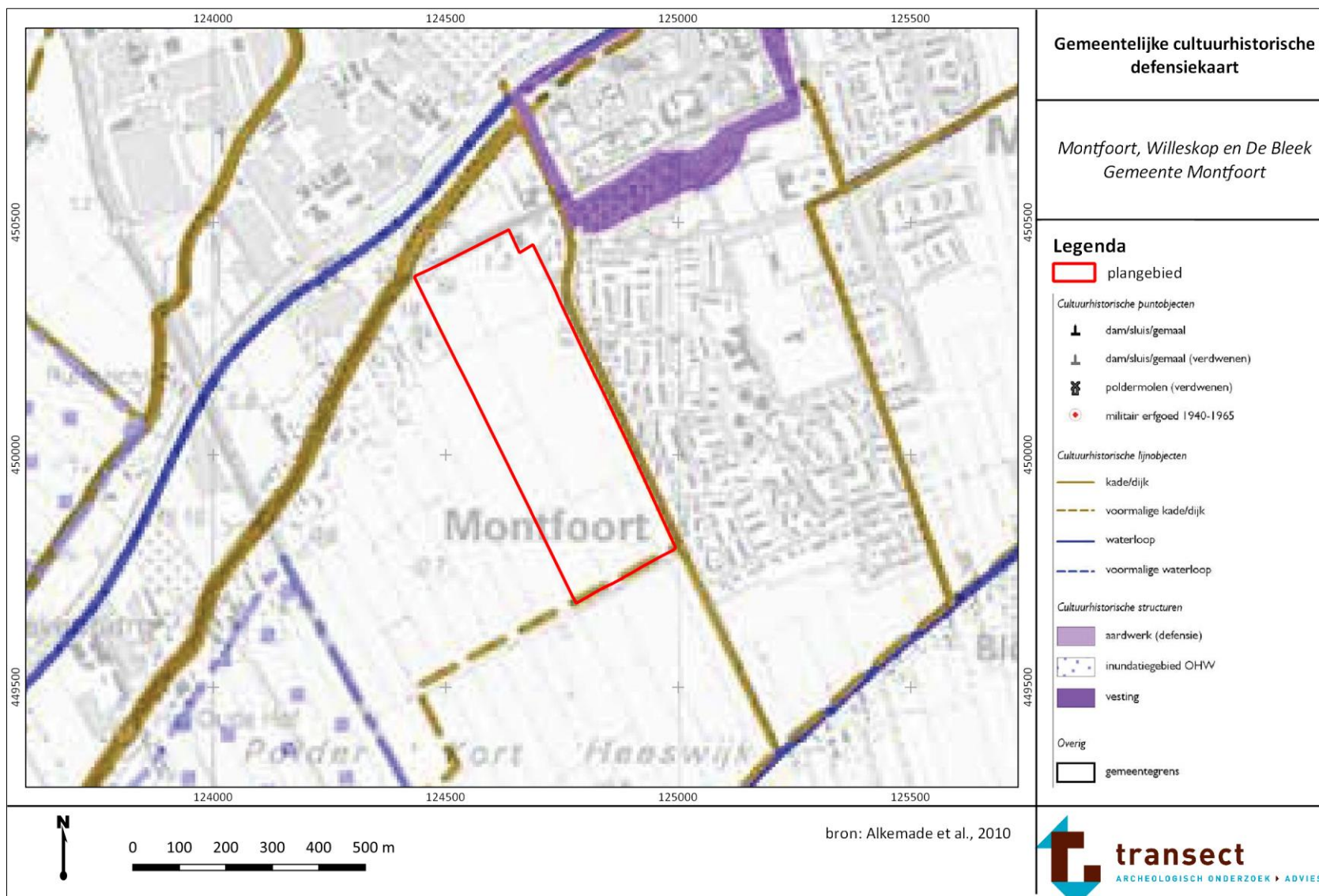
Bijlage 10: Archeologische waarden en onderzoeken

Bijlage 11: Gemeentelijke cultuurhistorische bewoningskaart

Bijlage 12: Gemeentelijke cultuurhistorische defensiekaart

Bijlage 13: Beschrijving archeologische onderzoeken en vondstmeldingen

Archeologische onderzoeken in de historische kern van Montfoort

Onderzoekmelding	Toponiem	Type onderzoek	Afstand tot plangebied	Datering	Beschrijving
4696684100	Dijksegmenten	Bureauonderzoek	Noorden van plangebied	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Aan de hand van het bureauonderzoek in het kader van de verbetering van dijksegmenten is voor de dijksegmenten te Montfoort een hoge verwachting vastgesteld op archeologische resten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd. In het tracé is sprake van zowel reeds bekende vindplaatsen als zones met een hoge verwachting op archeologische vindplaatsen. Volgens het onderzoek is het cultuurhistorisch landschap in de directe omgeving van de Hollandse IJssel doorgaans goed geconserveerd te noemen. Onder de bekende cultuurhistorische waarden zijn onder meer schansen en forten, historische dijkpalen, bruggen, stoepen en hekwerken. Binnen de historische binnenstad van Montfoort komen resten voor van grachten, wallen, de stadsmuur, het kasteel en woningen. Het plangebied ligt volgens dit onderzoek in een agrarisch buitengebied met akkercomplexen zonder sloten ten zuidwesten van de historische kern van Montfoort (Jansen et al., 2019).
2116273100	Lieve Vrouwegracht	Booronderzoek	230 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Tijdens het booronderzoek zijn vergraven oeverafzettingen van de Hollandse IJssel aangetroffen. De vergravingen zijn lokaal uitgevoerd ten behoeve van een sanering. In de intacte delen van de oever is een antropogeen pakket gevonden met resten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd (De Kruif, 2006).
4557930100	Lieve Vrouwegracht	Bureauonderzoek	210 m NO	Geen	Op grond van het bureauonderzoek geldt met name een verwachting op geulafzettingen van de Hollandse IJssel, en een gracht en bebouwingsresten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd (Kroes, 2017).
4564459100	Lieve Vrouwegracht	Archeologische begeleiding	210 m NO	Nieuwe tijd	Archeologische begeleiding in navolging van het bureauonderzoek van Kroes (2017). Tijdens de archeologische begeleiding zijn dempingslagen van de oude stadsgracht gevonden. Het vondstmateriaal in de westelijke helft dateert uit de periode omstreeks 1874, wanneer dit deel van de gracht zou zijn gedempt. Vondsten uit de oostelijke helft dateren uit de periode omstreeks 1911-1930 (Van Zon, 2018).

2432084100	Lieve Vrouwegracht	Opgraving	210 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Tijdens de opgraving zijn bewoningsresten gevonden uit de gehele periode van de 13 tot en met de 20 ^e eeuw. De resten bestaan onder meer uit die van een stadsboerderij uit de late 13 ^e -14 ^e eeuw, met daarbij grote kuilen en sloten met onder meer hout- en leervondsten. Verder zijn uit de 16 ^e -18 ^e eeuw funderingsresten, kelders, beer- en waterputten aangetroffen van een huizenblok dat is afgebeeld op de kaarten van Van Deventer (midden-16 ^e eeuw) en Blaeu (midden-17 ^e eeuw). Uit een latere, 19 ^e -eeuwse, fase stammen verder een drietal kleine beerputten. Alle aangetroffen archeologische resten lagen ingebed in antropogene ophogings- of leeflagen. Onder deze antropogene niveaus zijn op een diepte van circa 0,3-0,4 m +NAP oeverafzettingen aangetroffen van de Hollandse IJssel. Op basis van de grote dikte van het pakket oeverafzettingen en de afwijkingen in kleur en korrelgrootte binnen het pakket is mogelijk sprake van een sedimentatie in twee verschillende fasen. Mogelijk bevinden zich direct onder de oeverafzettingen van de Hollandse IJssel de oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. Bij het vooronderzoek zijn zandige beddingafzettingen van de Stuivenberg stroomrug aangetroffen vanaf een diepte van 1,21 tot 1,66 m -NAP (Van Kampen et al., 2016).
5003153100	Molenstraat	Bureau- en booronderzoek	240 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Tijdens het onderzoek zijn komafzettingen en veen aangetroffen. Boven de komafzettingen komen crevasseafzettingen voor vanaf 75 tot 105 cm -Mv ⁸ . Waarschijnlijk betreft het een crevasse van de Hollandse IJssel. Boven de crevasseafzettingen liggen komkleiafzettingen met fosfaatvlekken en baksteenpuin. Dit wordt afgedekt door een ophogingslaagje. Op grond van het fosfaat en bouwpuin geldt een hoge archeologische verwachting voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd (Hanemaaijer, 2021).
5025761100	Lieve Vrouwegracht 23A	Bureauonderzoek	260 m NO	Onbekend	Niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en DansEasy.
4639724100	Heiliglevenstraat	Booronderzoek	320 m NO	Onbekend	Tijdens dit onderzoek zijn vanaf 50 cm -Mv oeverafzettingen van de Hollandse IJssel gevonden. De top van de oeverafzettingen (circa 20 cm) is humeus en bevat baksteenfragmenten. Vermoedelijk betreft het een oude bewoningslaag uit de periode Romeinse tijd tot Nieuwe tijd. Vanwege de aanwezigheid van de

⁸ NAP-waarden zijn niet vermeld.

					bewoningslaag is geadviseerd een vervolgonderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven (Bouter, 2018). Dit vervolgonderzoek is tot heden niet uitgevoerd.
462481100	Lange Kerkstraat 25	Bureauonderzoek	360 m NO	Geen	Dit onderzoek is uitgevoerd na afloop van bouwwerkzaamheden voor een uitbouw, tot 50 cm -Mv. Op basis van het onderzoek is het niet uitgesloten dat bij de graafwerkzaamheden voor de bouw archeologische resten uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd zijn verstoord (Hanemaaijer, 2018). Gezien de bouwwerkzaamheden reeds hadden plaatsgevonden, is geen vervolgonderzoek uitgevoerd.
2019624100	Antoniushuis	Opgraving	375 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Opgraving door de RCE. Tijdens dit onderzoek zijn muurresten gevonden uit de 14 ^e -16 ^e eeuw en beerputten uit de 15 ^e -16 ^e eeuw (bron: Archis3).
5106972100	Hofstraat, Om 't Hof en Hofplein	Bureauonderzoek	460 m NO	Geen	Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge archeologische verwachting voor de periode Romeinse tijd tot Nieuwe tijd, door de ligging op de Hollandse IJssel stroomrug en de aanwezigheid van bebouwing op historische kaarten (De Rijk, 2021).
2162621100 en 2171004100	Mannenhuisstraat 8-14	Proefsleuvenonderzoek en opgraving	475 m NO	Late-Middeleeuwen	Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een waterloop met houten beschoeiingen gevonden uit de 13 ^e -15 ^e eeuw. Het betreft vermoedelijk de gracht van het kasteel Montfoort. Aan de noordzijde stond het Mannenhuis met een bijbehorende kapel (uit de periode 16 ^e -20 ^e eeuw; Eimermann, 2007). Tijdens de opgraving is een deel van de voorburch van het kasteel onderzocht en is aangetoond dat sprake was van een dubbele gracht. De buitenste gracht is geleidelijk aan dichtgeslibd tijdens de stadsuitbreiding van Montfoort en de aanleg van een nieuw stratenpatroon. Tegen het einde van de 15 ^e eeuw is de gracht definitief gedempt (Alma et al., 2009).
5022772100	Keizerstraat	Bureauonderzoek	540 m NO	Geen	Onbekend in Archis3 en DansEasy. In navolging van dit onderzoek is tot heden geen vervolgonderzoek uitgevoerd.
5022772100	Keizerstraat 34	Bureauonderzoek	540 m NO		Niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en DansEasy.
2200578100	Hoogstraat 9 en 11	Bureauonderzoek	530 m NO	Geen	Dit onderzoek wees een hoge verwachting uit voor de periode Romeinse tijd tot en met Nieuwe tijd, vanwege de verwachte aanwezigheid van oeverafzettingen van de Hollandse IJssel (Van Breda en Van Lil, 2009).

2238316100	Hoogstraat 9 en 11	Proefsleuven-onderzoek en begeleiding	530 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	In navolging van het bureauonderzoek van Van Breda en Van Lil (2009) zijn een proefsleuvenonderzoek en archeologische begeleiding uitgevoerd. Tijdens deze onderzoeken zijn bewoningsresten aangetroffen uit de periode 15 ^e -18 ^e eeuw. Sprake is van meerdere bouwfases van onder meer stiepen en woningen en een subrecente beer- en waterput (Huisman, 2011). Het onderzoek reikte niet tot in de natuurlijke afzettingen.
4607259100	Draaibrug Montfoort	Bureauonderzoek	540 m NO		Bureauonderzoek in het kader van een conditiemeting en variantenstudie van onder meer de Draaibrug. De Draaibrug Montfoort ligt aan de noordkant van de historische stadskern, circa 540 m ten noordoosten van onderhavig plangebied. Binnen de contouren van het onderzochte gebied bevinden zich de draaibrug, een dienstwoning, een schutsluis en het rijksmonument Stadhuis/IJsselpoort. Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting op archeologische resten uit de periode IJzertijd tot Nieuwe tijd. De verwachting in de rivier zelf is laag, maar toevalsvondsten kunnen hierin niet worden uitgesloten (Satijn et al., 2019). In navolging van dit onderzoek is tot heden geen archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd.
2242422100	De Plaats 5	Bureauonderzoek	540 m NO	Onbekend	De rapportage is niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en DansEasy.
4002074100	Achterstraat 8-10	Archeologische begeleiding met beperkte verstoring	570 m NO	Geen	Tijdens dit onderzoek bleek de bodem tot de maximale civiele ontgravingsdiepte te zijn verstoord door recente graafwerkzaamheden. Er zijn geen archeologische resten (sporen en vondsten) aangetroffen (Veenstra, 2016).
2180677100	Schoolstraat 14	Proefsleuven-onderzoek	590 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Tijdens het onderzoek zijn bewoningssporen gevonden uit de gehele periode van de 14 ^e tot en met de 19 ^e eeuw (onderzoekmelding 2180677100). De oudste sporen, uit de 14 ^e -15 ^e eeuw, bestonden uit een bakstenen gebouw, een sloot, een afvalkuil en twee mestkuilen. Op basis van botanisch onderzoek was sprake van akkers met graan, en moestuinen met onder meer bieten. Botmateriaal is afkomstig van kalveren, een rund en een big. In de 17 ^e eeuw zijn in het terrein verder een gebouw, een waterput en een afvalkuiltje gemaakt. Mogelijk betreft het gebouw een woning die ook op de kaart van Blaeu (1648) te zien is (Van Benthem et al., 2009).

232464100	Achterstraat 1a	Bureauonderzoek en verkennend en karterend booronderzoek	590 m NO	Geen	Het bureauonderzoek wees en verwachting op oeverafzettingen van de Hollandse IJssel uit. Op grond hiervan werden archeologische resten verwacht vanaf de Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd. Tijdens het (verkennd en karterend) booronderzoek zijn gerijpte oever- op beddingafzettingen aangetroffen. In de top van de oeverafzettingen bevinden zich fosfaatresten en baksteenresten. De oeverafzettingen bevonden zich gemiddeld op een diepte vanaf 80 cm -Mv tot een diepte van 135 cm -Mv ⁹ . Bovenop de oeverafzettingen lag vanaf 80 cm -Mv een antropogene ophogingslaag. Op grond hiervan blijft een hoge verwachting voor de periode Romeinse tijd tot Nieuwe tijd gehandhaafd (Van Rooij, 2011).
3298550100	Achterstraat 1a	Archeologische begeleiding	590 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Archeologische begeleiding in navolging van het onderzoek van Van Rooij (2011). Tijdens de begeleiding zijn sporen van bebouwing uit de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd aangetroffen (14 ^e -17 ^e eeuw). De resten bestaan uit muurwerken, funderingen en ophogingen. Maar, er is ook een vermoedelijke, 14 ^e -eeuwse stookplaats gevonden. Het vloertje kon, door de geringe diepte van de voorgenomen werkzaamheden, in situ worden gelaten voor toekomstig onderzoek. Het onderzoek reikte niet tot in de natuurlijke afzettingen (Jezeer, 2015).
2336845100	Achterkade 1A	Proefsleuven-onderzoek	600 m NO	Romeinse tijd tot Vroege-Middeleeuwen (mogelijk?) en Late-Middeleeuwen / Nieuwe tijd	Tijdens dit onderzoek zijn uitbraaksporen, funderingen en kuilen gevonden uit de 17 ^e -18 ^e eeuw. Een deel van het gebruikte baksteen is vermoedelijk hergebruikt uit 14 ^e -eeuwse bebouwing. Op een dieper niveau bevonden zich oudere sporen, waarin geen vondstmateriaal aanwezig was. Een datering in de Romeinse tijd of de Vroege-Middeleeuwen is niet uitgesloten. Deze resten bevonden zich namelijk in de oeverafzettingen van de Hollandse IJssel – vanaf 120 cm -Mv (Van Benthem, 2012).
3977655100	Havenstraat	Booronderzoek	610 m NO		Tijdens het booronderzoek is een restgeulopvulling gevonden van de Hollandse IJssel. In de restgeul bevinden zich archeologische indicatoren van onder meer baksteenpuin en keramiek, boven 220/230 cm -Mv (tussen circa 1,2 m +NAP en 0,8 m -NAP). Dit duidt erop dat de restgeul geleidelijk aan is opgevuld, terwijl mensen in de nabijheid woonden. Mogelijk is de haven van Montfoort, waarnaar de Havenstraat is vernoemd, ook aangelegd in een restant van deze restgeul. De restgeul is afgedekt door een stedelijke ophogingslaag, die zich direct onder de bouwvoor bevindt. Dergelijke stedelijke ophogingslagen zijn tijdens hetzelfde onderzoek ook aangetroffen in de Schoolstraat. Hier reiken de ophogingen tot een

⁹ NAP-waarden zijn in de rapportage niet vermeld.

					diepte van ten minste 120 cm -Mv. Op die diepte zijn de boringen gestaakt in ondoordringbaar puin. In de ophogingslaag worden bebouwingsresten verwacht uit de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd (Wullink, 2016).
5122320100	Tabakshof 1-3	Bureau- en booronderzoek	720 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd	Dit onderzoek wees een hoge verwachting voor de Romeinse tijd tot en met Nieuwe tijd uit. In de ondergrond van het gebied is tot 140-155 cm -Mv (0,4-0,6 m - NAP) sprake van oeverafzettingen met resten baksteenpuin en 'ondoordringbaar puin'. De aangetroffen indicatoren duiden mogelijk op sporen van voormalige, 16 ^e -eeuwse bebouwing die hier op basis van historische kaarten heeft gestaan (Van Bussel en Rap, 2021).
2203834100	Boslaan	Booronderzoek	790 m NO		De rapportage is niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en Danseasy. Op basis van de eerste bevindingen in Archis is een deel van de middeleeuwse stadsgracht aangetroffen. In de gracht kunnen goed geconserveerde archeologische en paleobotanische resten aanwezig zijn. De kansrijke niveaus bevinden zich op een diepte van 160 cm -Mv (bron: Archis3).

Overige archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied (buiten de historische kern)

Vondstmelding	Toponiem	Type onderzoek	Afstand tot plangebied	Datering	Beschrijving
4609835100	Willeskop ong.	Bureau- en booronderzoek	35 m N	Neolithicum – Late Middeleeuwen	Uit het onderzoek blijkt dat sprake is van een middelhoge archeologische verwachting voor de periode Neolithicum – Late Middeleeuwen, vanwege de aanwezigheid van deels intacte oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. In het centrale deel is sprake van een lage verwacht. Hier zijn alle oeverafzettingen verdwenen en is onder de bouwvoor sprake van een baksteenhoudende omwerkingslaag direct op beddingzand. Dit is waarschijnlijk het gevolg van kleiwinning
2252831100	Begraafplaats	Booronderzoek	350 m ZO	Onbekend	De rapportage van dit onderzoek is niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en DansEasy.
4654547100	Bovenkerkweg	Booronderzoek	420 m O	Geen	Op grond van een vooronderzoek geldt een hoge verwachting op archeologische resten uit de Bronstijd tot en met de Vroege-Middeleeuwen. Op historische kaarten

					komt geen bebouwing voor, dus is een lage verwachting vastgesteld voor de Late-Middeleeuwen/Nieuwe tijd. Op grond van de boringen zijn restgeulafzettingen aanwezig. Er zijn geen oeverafzettingen aanwezig. Een laklaag in de top van de restgeulafzettingen wijst verder op altijd natte omstandigheden. Theoretisch gezien kunnen resten als beschoeiingen, scheepswrakken en visfuiken niet geheel worden uitgesloten, maar de opsporingskans hiervan is echter laag. Voor het overige bestaat een lage verwachting (Jansen of Lorkeers, 2019).
4007778100	Scholencomplex	Bureauonderzoek	440 m O	Geen	Bureauonderzoek ten behoeve van een bestemmingsplanwijziging. Op basis van het onderzoek geldt voor het zuidwestelijk deel van het gebied een hoge verwachting voor de periode Romeinse tijd tot en met de Middeleeuwen door de ligging op de Stuivenberg stroomrug. De oeverafzettingen van deze stroomrug liggen waarschijnlijk direct onder de bouwvoor. In het overig deel van het plangebied geldt door de ligging in een komgebied een lage verwachting (Den Boer, 2016).
2076324100	Pijlkruid 2	Aanvullende Archeologische Inventarisatie	530 m O	Onbekend	De rapportage van dit onderzoek is niet openbaar raadpleegbaar via Archis3 en DansEasy.
2159333100	Hofland-Zuid fase 4 en 5	Bureauonderzoek	630 m O	Geen	Bureauonderzoek in het kader van een bestemmingsplanwijziging voor de realisatie van nieuwe woningen. Op grond van dit onderzoek volgde de Stuivenberg stroomgordel grofweg de loop van het ontginningslint Blokland. De delen van het onderzochte gebied die op die stroomrug liggen hebben een theoretische verwachting op archeologische resten vanaf het Neolithicum – ondanks dat resten uit het Neolithicum en de Bronstijd in de omgeving nog niet zijn aangetroffen. De trefkans op archeologische resten uit de IJzertijd/Romeinse tijd is op grond van onderzoeken in de omgeving groter. Omdat het gebied in de Middeleeuwen en Nieuwe tijd hoogstwaarschijnlijk altijd als grasland in gebruik is geweest, geldt een lage verwachting op historische bewoningsresten. Er kunnen wel resten van landgebruik voorkomen (Lubbers en Van der Roest, 2008).
2211861100	Hofland-Zuid fase 4 en 5	Booronderzoek	630 m O	Geen	Verkennend booronderzoek in navolging van het bureauonderzoek van Lubbers en Van der Roest (2008). Tijdens het booronderzoek is de verwachte bodemopbouw aangetroffen. Er komen echter geen archeologische indicatoren, vegetatie- of cultuurlagen voor die duiden op een vindplaats. Hierop is geadviseerd het gebied verder archeologisch vrij te geven (Boemaars, 2008). In het zuiden en zuidoosten

					zijn oeverafzettingen van de Stuivenberg stroomgordel aangetroffen. Deze komen direct onder de bouwvoor voor. Onder de oeverafzettingen liggen zandige beddingafzettingen. In het noorden en midden-westen zijn komafzettingen aangetroffen. Deze worden in een deel van het gebied onderbroken door dikke veenlagen.
2242625100	Hofland-Oost fase 5	Booronderzoek (karterend)	650 m O	Late-Middeleeuwen	Een later karterend booronderzoek uitgevoerd in hetzelfde plangebied als dat van Boemaars (2008). Op grond van het vooronderzoek werden archeologische resten verwacht in de oever- en crevasseafzettingen van de Stuivenberg stroomrug. Tijdens het karterende booronderzoek zijn op 5 plaatsen in het gebied vindplaatsen vastgesteld – op basis van de bodemopbouw en archeologische indicatoren. Eén van de vondsten bestaat uit laatmiddeleeuws aardewerk. De overige vondsten konden niet gedateerd worden. Deze overige vondsten bestaan uit spikkels leem, houtskool en baksteen. Deze zijn steeds aangetroffen tussen circa 30 en 70 cm -Mv, met uitzonderingen tussen 60 en 80 cm -Mv (Nijdam, 2009).
2255075100	Hofland Oost	Proefsleuvenonderzoek	630 m O	Geen	Proefsleuvenonderzoek in navolging van het onderzoek van Nijdam (2009). Tijdens dit onderzoek zijn twee proefsleuven aangelegd. Er zijn geen sporen en vondsten aangetroffen (Bouma, 2010).
4025476100	Blokland 2a en 4	Booronderzoek	720 m O	Onbekend	Booronderzoek in het kader van een bestemmingsplanwijziging voor de realisatie van woningen. Op grond van de boringen is sprake van oever- op beddingafzettingen. Op de overgang van de oever naar de bedding zijn houtskoolspikkels aangetroffen in een vegetatiehorizont. De vegetatiehorizont duidt op een mogelijk bewoonbaar niveau. Deze ligt op 0,5-0,7 m -Mv / 0,7-0,3 m -NAP (van noord naar zuid). Vermoedelijk komen hierin resten voor die ouder zijn dan de Late-Middeleeuwen. In de ophogingslaag erboven kunnen nog wel resten uit de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd voorkomen. Er is geadviseerd een proefsleuvenonderzoek te doen (Wilbers en Moerman, 2017).

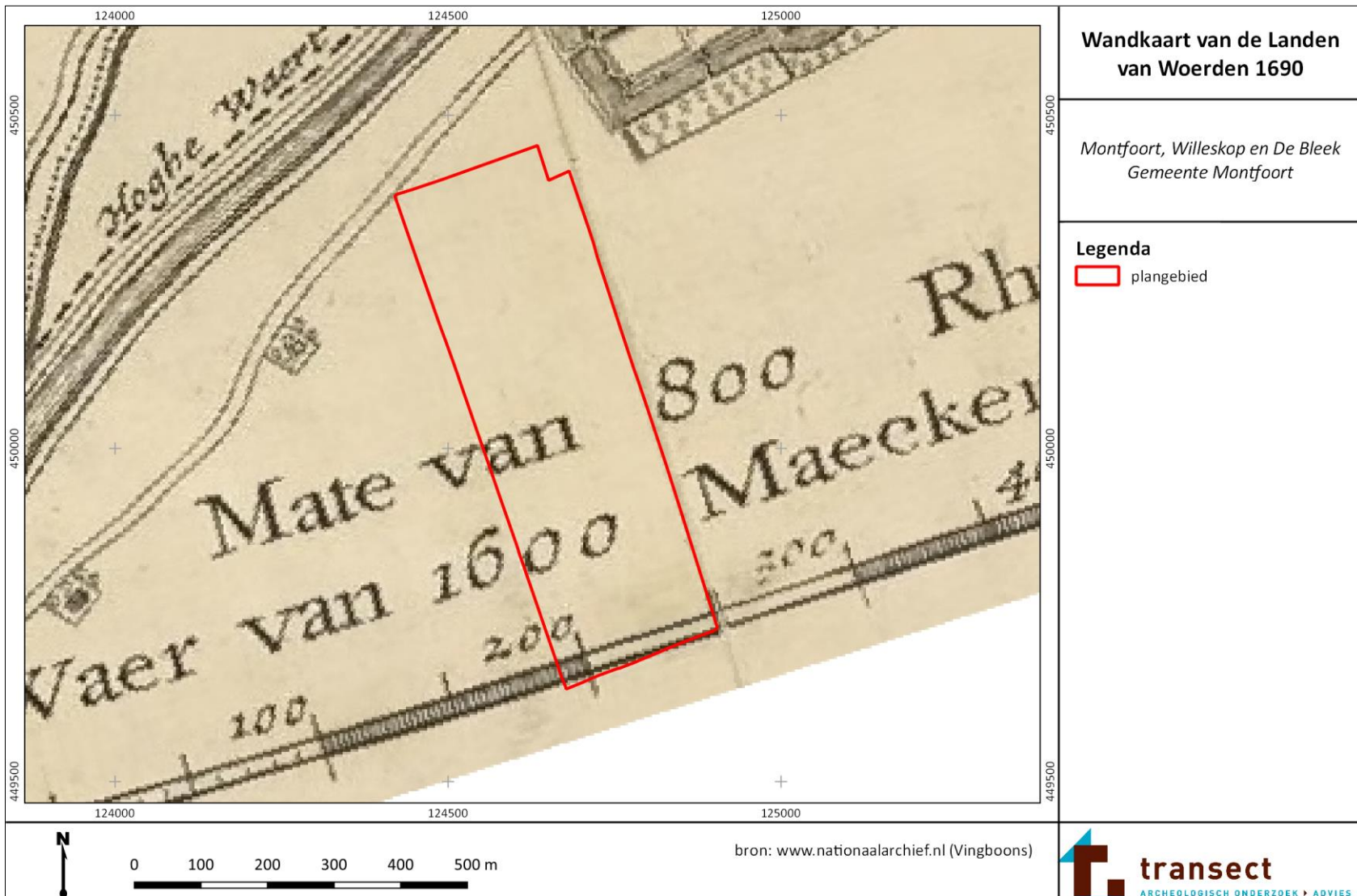
Vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied

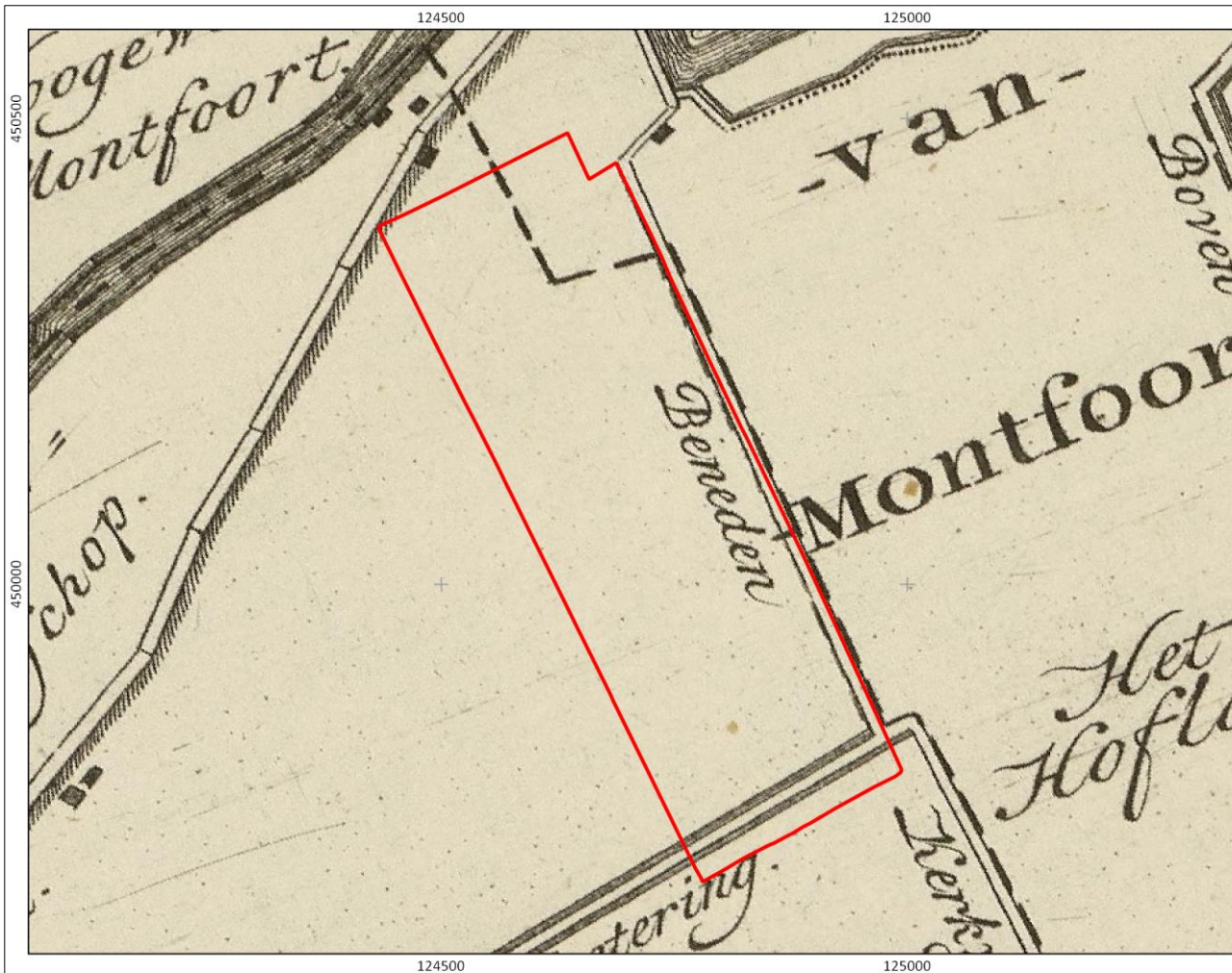
Vondstmelding	Toponiem	Type onderzoek	Afstand tot plangebied	Datering	Beschrijving
---------------	----------	----------------	------------------------	----------	--------------

2899707100	Beneden Kerkweg	Vondstmelding	Op oostrand	Late-Middeleeuwen	Vondst van een laatmiddeleeuwse kruik van zwart aardewerk. De kruik is gedateerd in de 15 ^e eeuw.
2122891100	Lieve Vrouwekerk	Vondstmelding	In plangebied	Late-Middeleeuwen	Antropogene ophogingslaag tot 1 m -Mv. De ophogingslaag is in oeverafzettingen ingegraven. Omdat de diepte van de beddingafzettingen niet is vastgesteld, kon de datering van de stroomgordelafzettingen niet worden bepaald. In de ophogingslaag komen fragmenten kogelpotaardewerk voor – mogelijk in een grondspoor – op 95 cm -Mv. Het kogelpotaardewerk duidt op een vindplaats. Onder de ophogingslaag is de kans op een vindplaats laag, doordat de top van de natuurlijke afzettingen is vergraven (Briels, 2006).
2899731100	Willeskop A.5	Vondstmelding	50 m W	Laat-Neolithicum	Vondst van een vuurstenen bijl uit omstreeks 2000 v.Chr. (het Laat-Neolithicum). De bijl is gevonden tijdens graafwerkzaamheden in de boomgaard bij de historische langgevelboerderij aan de Willeskop 5.
3128863100	Willekop	Vondstmelding	50 m N	Late-Middeleeuwen	Vondst van een jacobakannetje.
2900207100	Coord.Adm. Plaatsing!	Vondstmelding	90 m O	Romeinse tijd	Administratieve plaatsing van coördinaten van een vondst van vijf munten uit de Romeinse tijd (1 ^e -3 ^e eeuw na Chr.), van keizers Postumus, Probus, Constans en Trajanus.
4904804100	Achterdijk 12	Vondstmelding	280 m NO	Late-Middeleeuwen	Vondst van muurrestanten/funderingen van de ronding van een muurtoren van de stadsmuur.
2899756100	Braakliggend terrein	Vondstmelding	310 m NO	Late-Middeleeuwen	Vondst van een randfragmnt van een pot op een braakliggend terrein waar huizen zijn afgebroken. Het fragment dateert uit de periode 13 ^e -14 ^e eeuw.
2899764100	Montfoort	Vondstmelding	310 m NO	Late-Middeleeuwen	Vondst van twee jacobakannetjes bij het graven van een kelder.
3040661100	Oude Boomgaard / Hoek L. Kerkstraat	Vondstmelding	410 m NO	Late-Middeleeuwen	Houtskelet van de bovenverdieping van een 15 ^e -eeuwse woning. Van het vroeg-15 ^e -eeuwse huis werd een gedeelte afgebroken. Het resterende gedeelte is, in tegenstelling tot het gesloopte gedeelte, nagenoeg niet verbouwd. Er bevinden zich een kelder en een opkamer.

3060474100	Antoniushuis	Vondstmelding	420 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd (vroeg)	Massieve 14 ^e -eeuwse muur parallel aan Oude Boomgaard, en resten van woningen met o.a. 15 ^e -16 ^e -eeuwse beerputten.
3200311100	Hoogstraat 57	Vondstmelding	425 m NO	Nieuwe tijd (vroeg)	Op 2,2 m -Mv een brandlaag van 30 cm dik met aardewerk uit het begin van de 16 ^e eeuw, ijzer, gezaagd bot (hert?, knopen makerij?), funderinssporen en een kalkput.
3109917100	Kasteel Montfoort	Vondstmelding	455 m NO	Late-Middeleeuwen	Reconstructie Renaud (NJBG) van voorburcht; ROB aangevuld met informatie over de hoofdburcht en ringgracht; 12 ^e -eeuwse bewoningslaag met o.a. Andenne-aardewerk.
3128952100	Montfoort	Vondstmelding	485 m NO	Onbepaald	Vondst van een gebeeldhouwde drakenkop van zandsteen met twee vleugels en twee afgebroken poten. De sculptuur kan niet nader gedateerd worden dan de periode Romeinse tijd tot Nieuwe tijd. Het beeld is gevonden tijdens het slopen van een fundering en bevond zich circa 80 cm -Mv onder een 10 cm dikke brandlaag. De drakenkop is secundair gebruikt als funderingsmateriaal.
2899894100	Naast het Stadhuis	Vondstmelding	510 m NO	Late-Middeleeuwen	Vondst van twee jacobakannetjes uit de periode 14 ^e -15 ^e eeuw naast het Stadhuis. De kannetjes zijn gevonden in een nis in de buitenmuur van het gesloopte huis naast het stadhuis.
2842755100	St. Janskerk	Vondstmelding	675 m NO	Late-Middeleeuwen	Onderzoek naar 14 ^e -eeuwse kruiskerk, terrein zwaar opgehoogd, kerk zwaar gefundeerd.
2870708100	St. Janskerk	Vondstmelding	680 m NO	Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd (vroeg)	Funderingen en gebouw-resten van voorgangers van de kerk uit de 14 ^e -begin 17 ^e eeuw.
2873398100	St. Janskerk	Vondstmelding	690 m NO	Late-Middeleeuwen	Eenbeukige bakstenen kruiskerk, 14 ^e eeuw.
2899804100	Bestemmingsplan Tabakshof	Vondstmelding	890 m NO	Nieuwe tijd	Vondst van zes schedels, waarvan één duidelijk misvormd en één van een vrouw ouder dan 25 jaar en twee zonder kaken. Verder een aantal pijpbeenderen en fragmenten keramiek uit de 16 ^e -17 ^e eeuw. Vermoedelijk uit grond die opgebaggerd is uit de stadsgracht en waarmee vroeger het land is opgehoogd.

Bijlage 14: Historische kaarten

Generaale land-kaarte van den Loopicker-waard 1771

*Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort*

Legenda

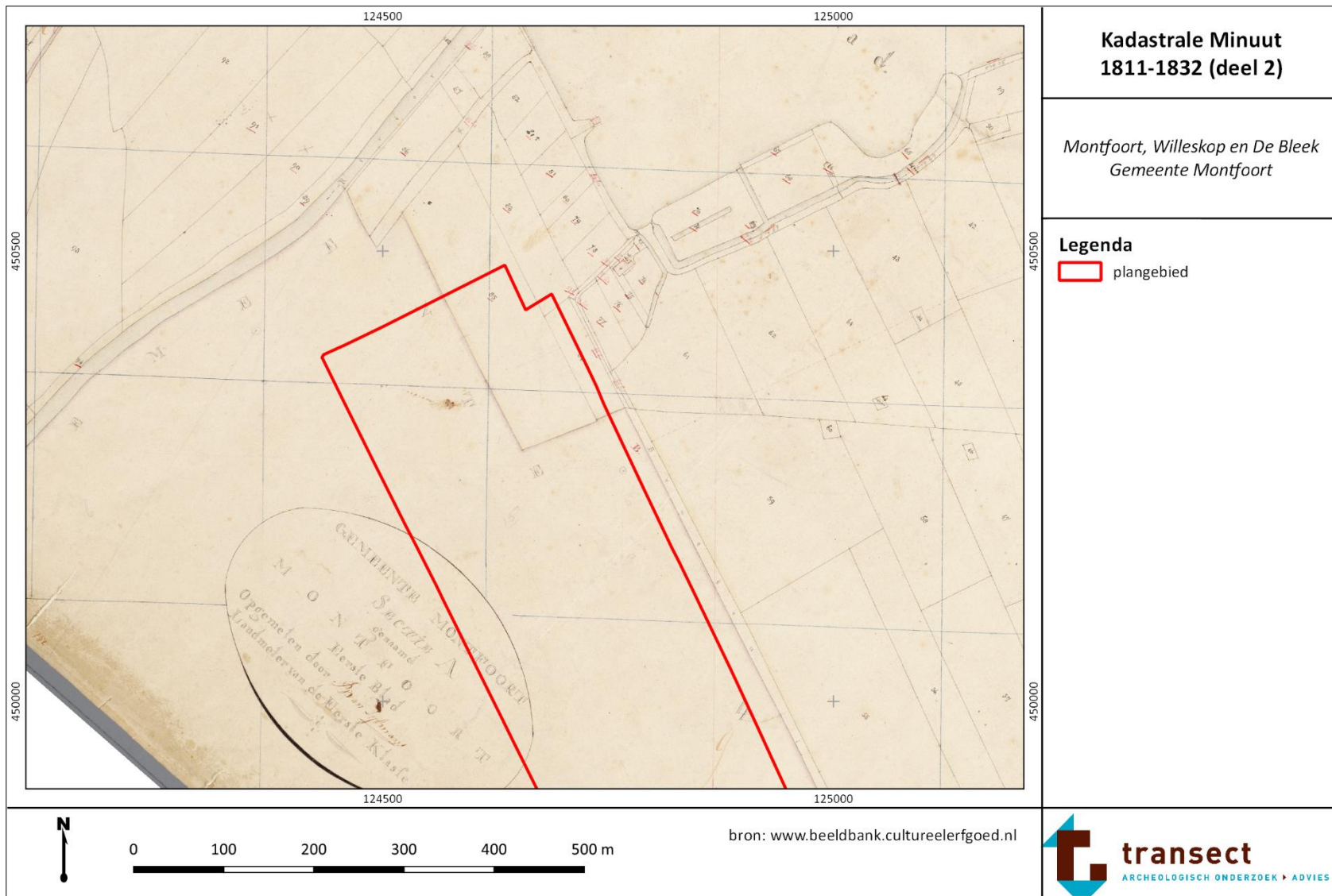
 plangebied

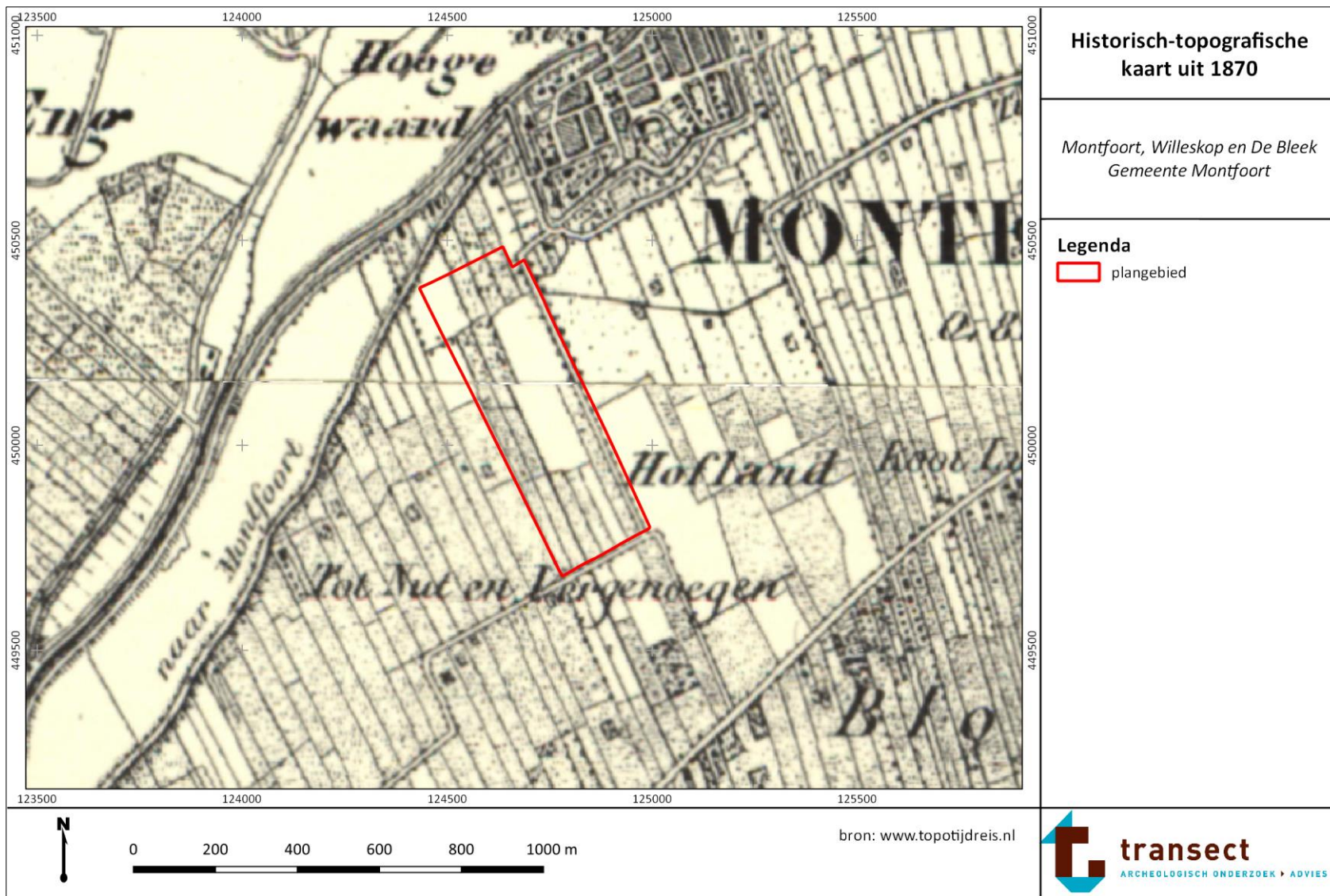

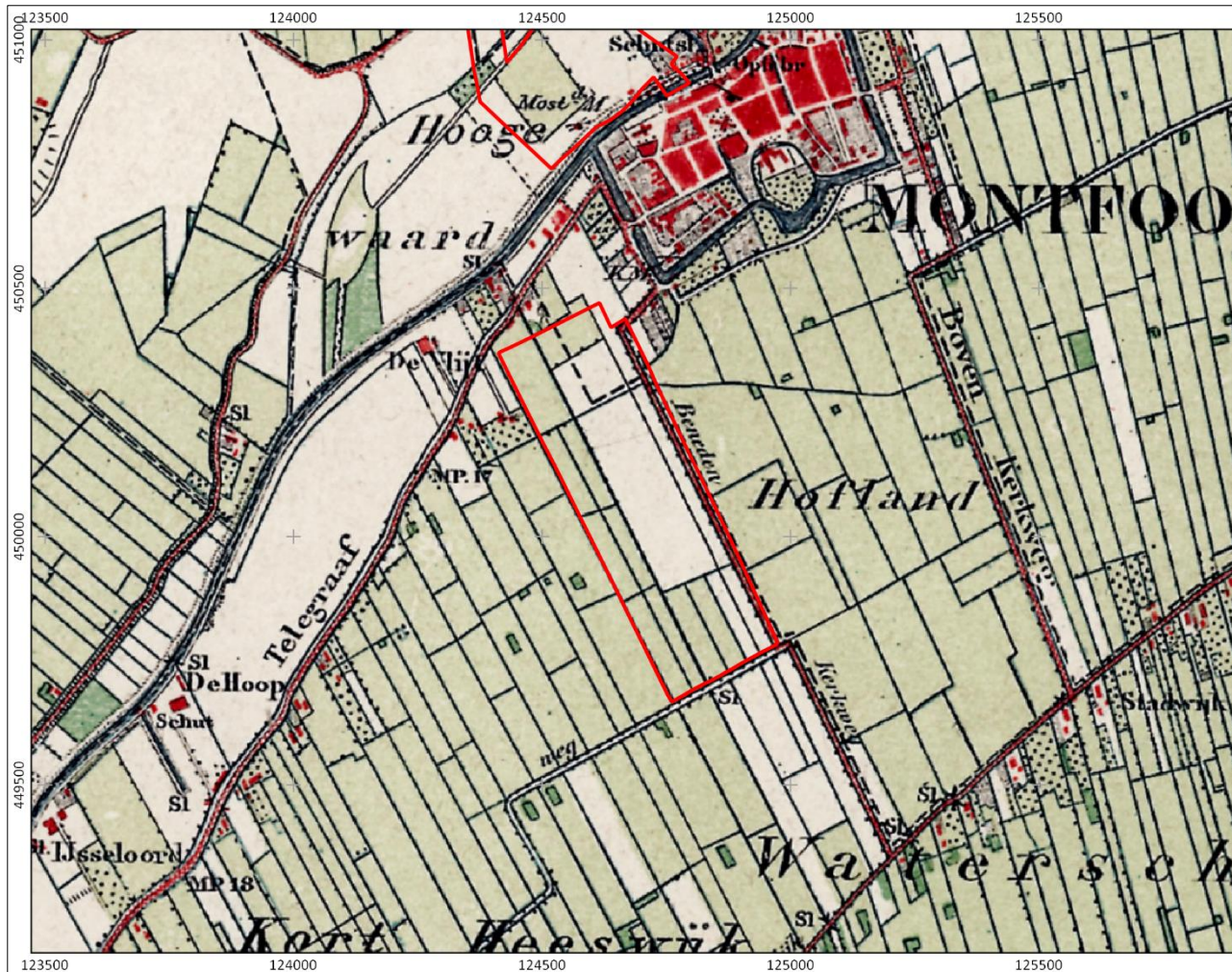
bron: www.nationaalarchief.nl

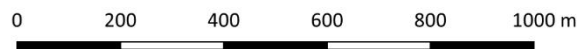

**Historisch-topografische
kaart uit 1900**

Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort

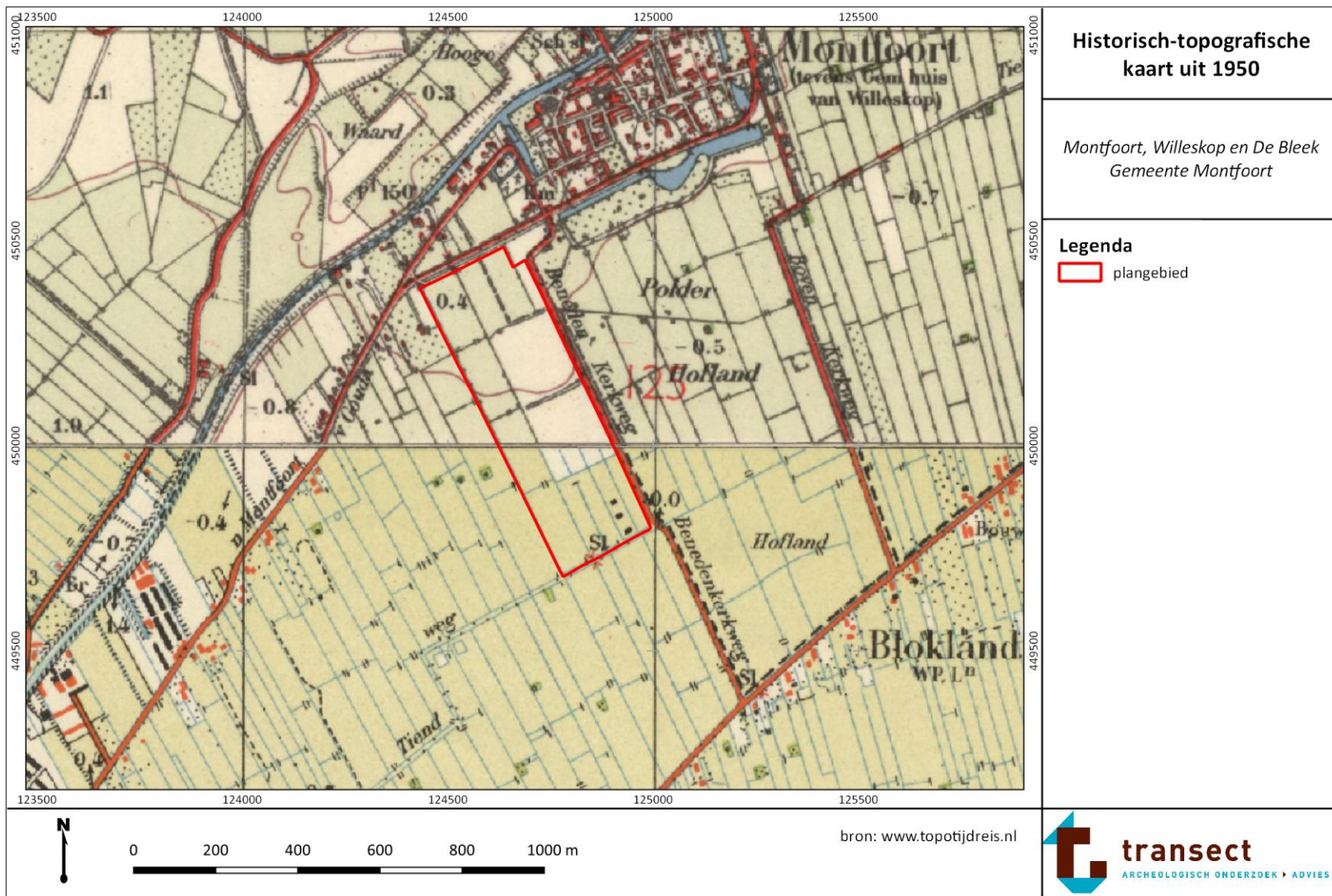
Legenda

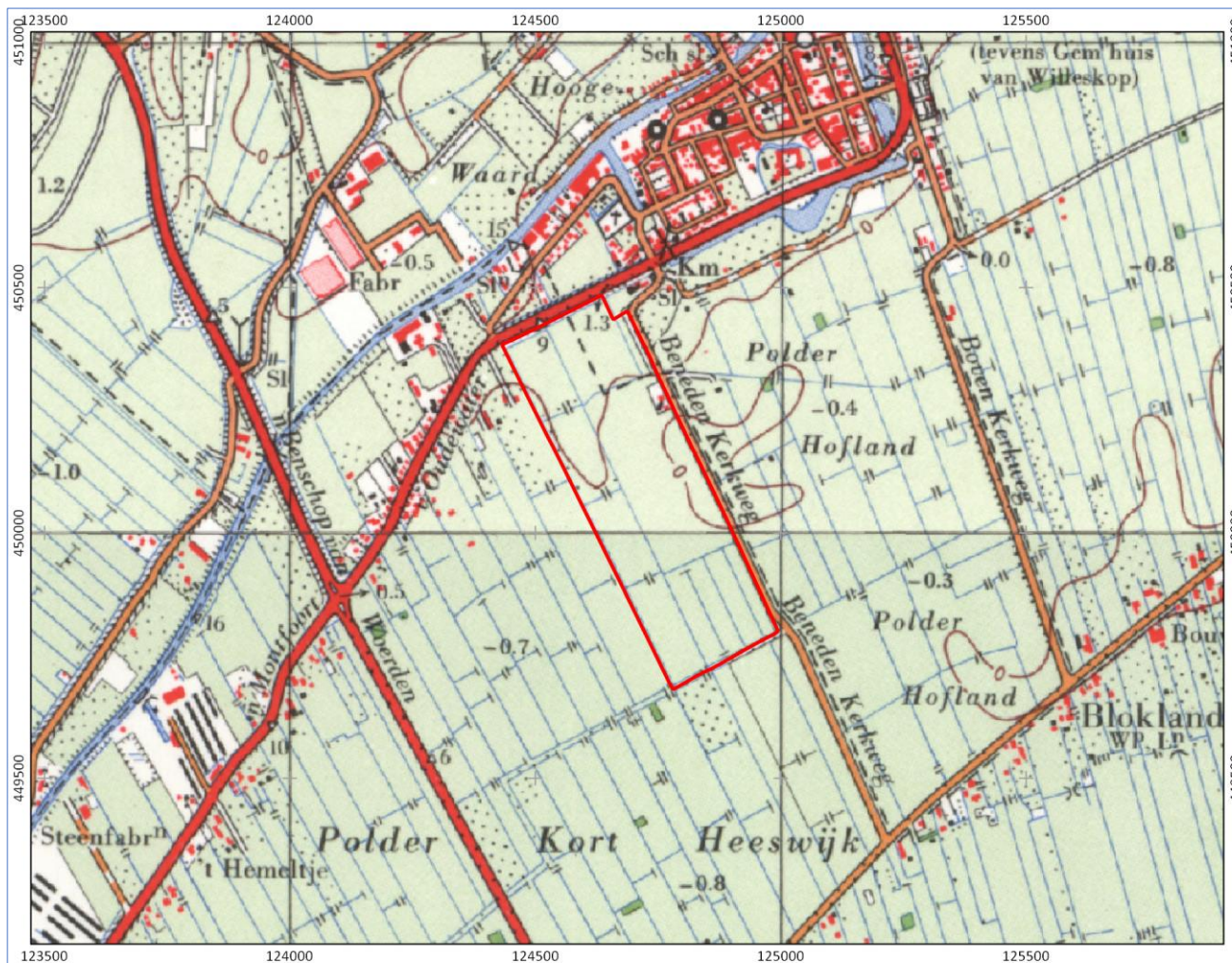
 plangebied

bron: www.topotijdreis.nl

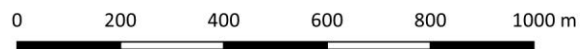

**Topografische kaart uit
1970**

Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort

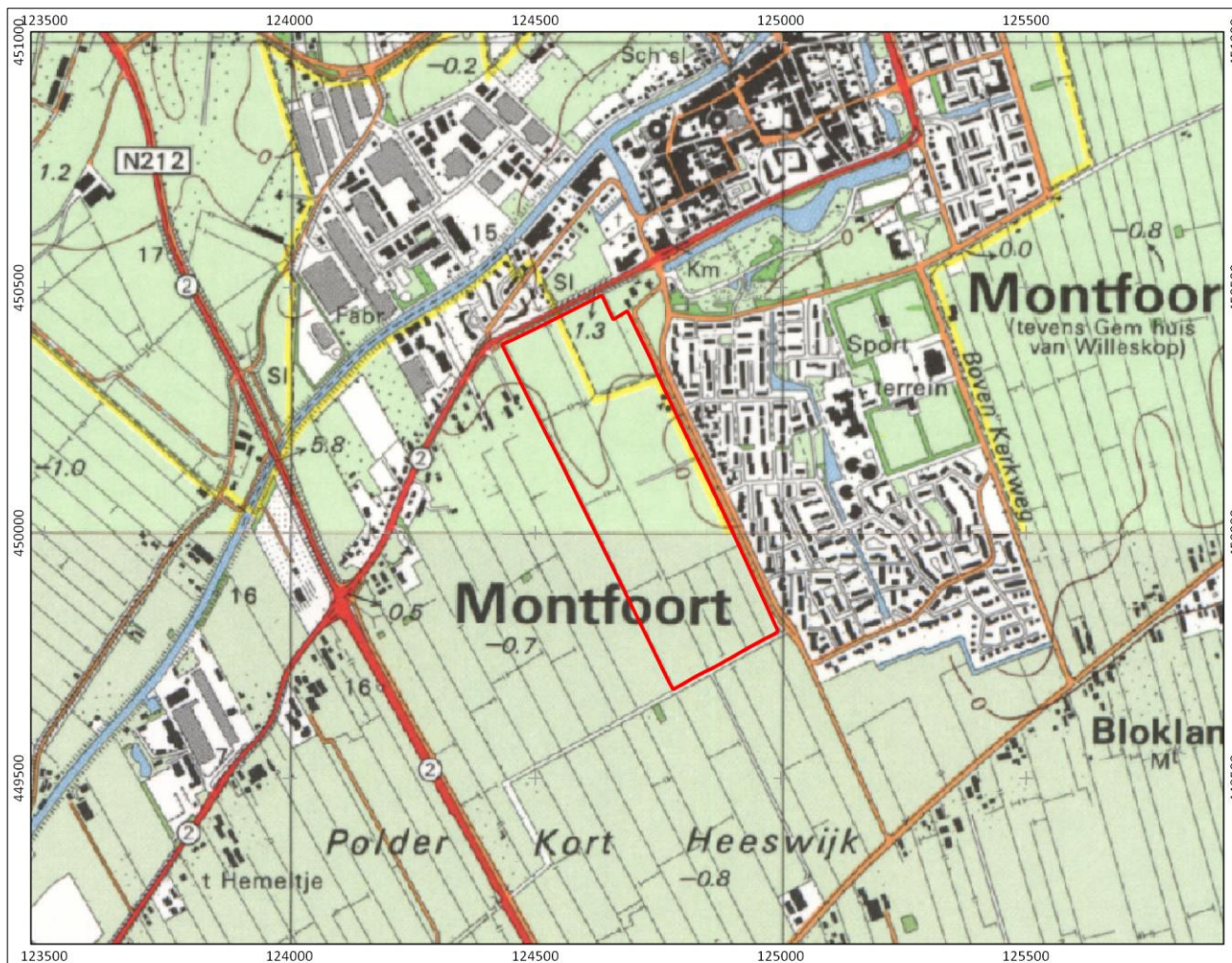
Legenda

 plangebied

bron: www.topotijdreis.nl

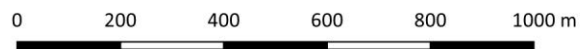

**Topografische kaart uit
1990**

*Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort*

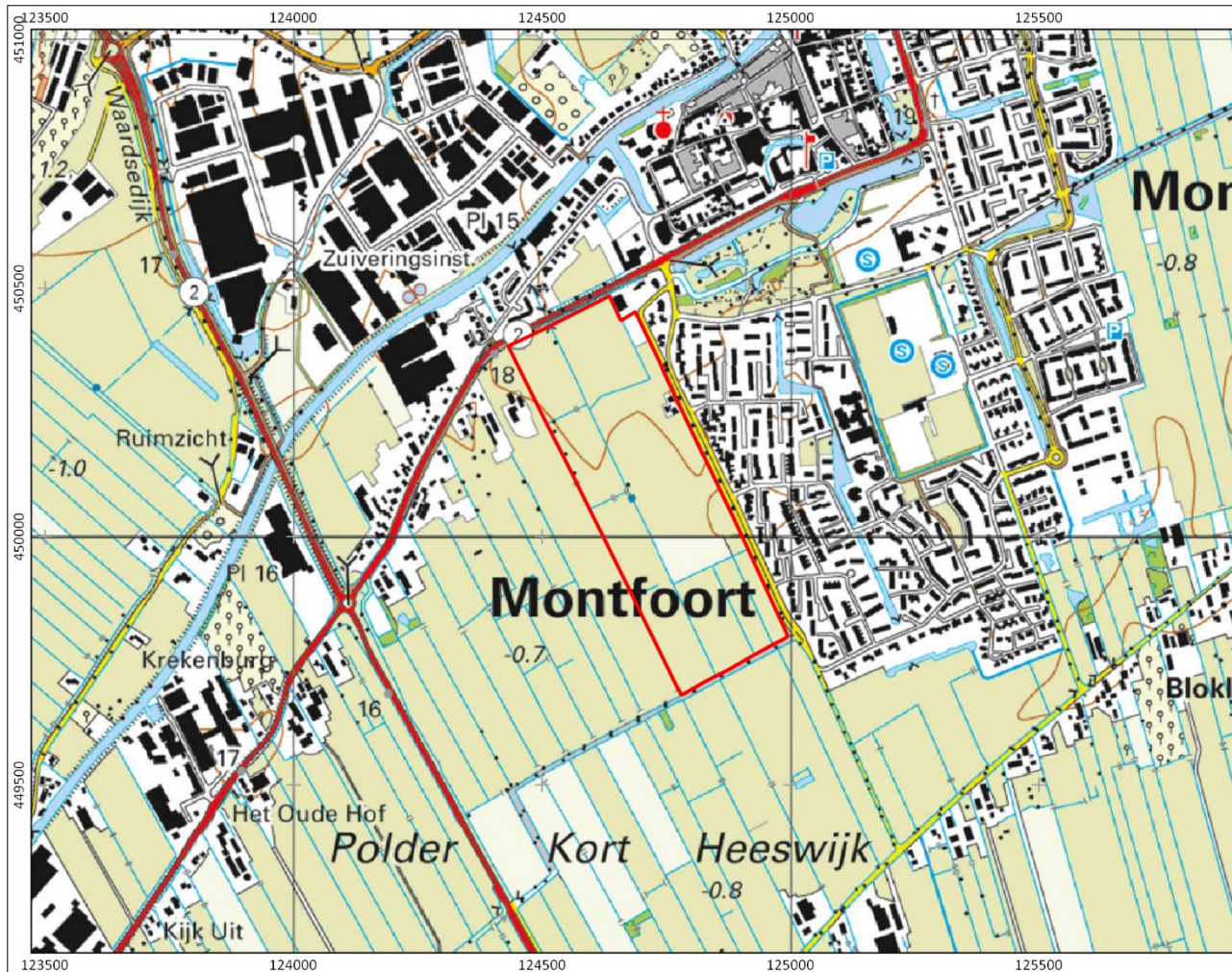
Legenda

 plangebied

bron: www.topotijdreis.nl

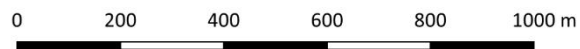

**Topografische kaart uit
2010**

Montfoort, Willeskop en De Bleek
Gemeente Montfoort

Legenda

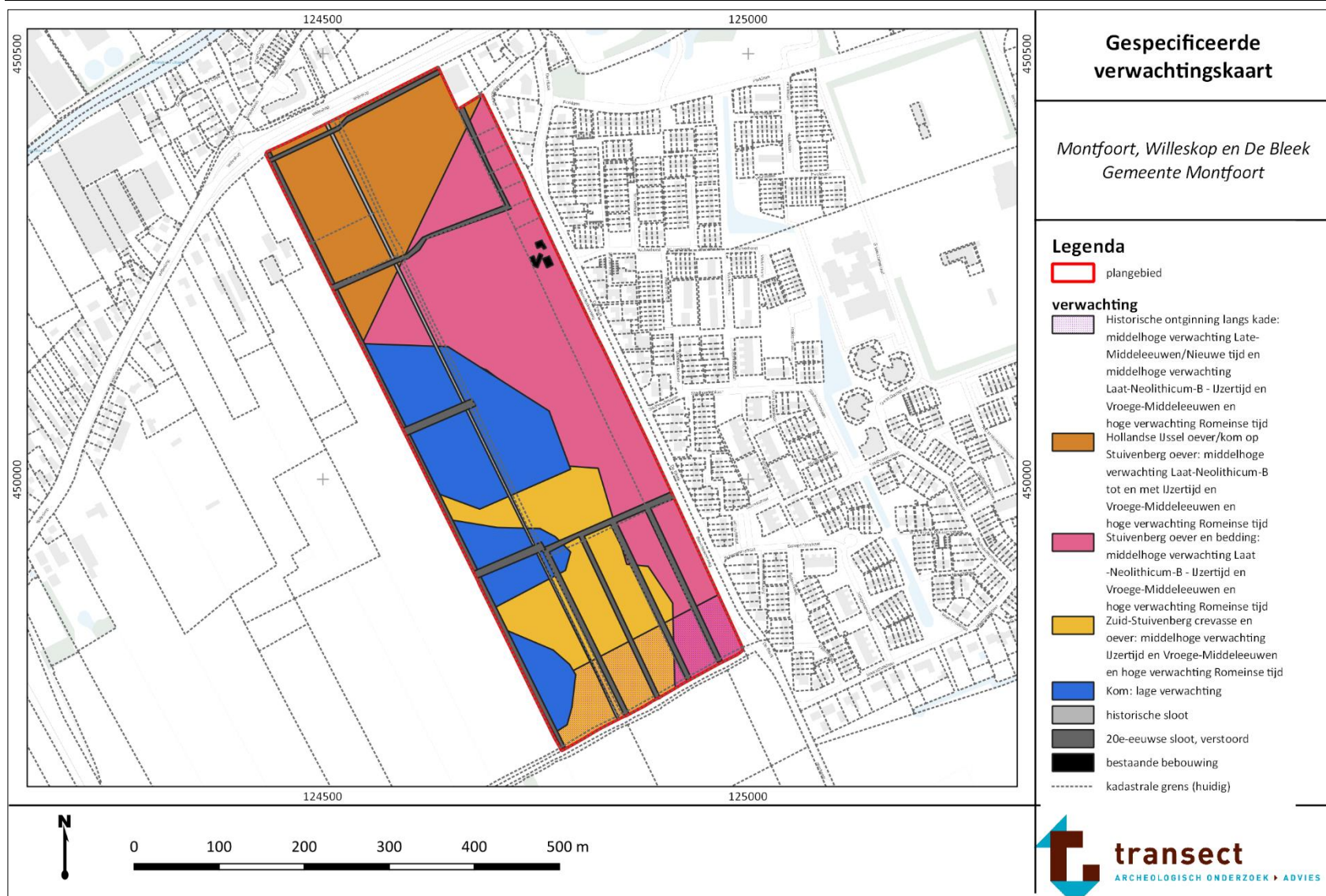
 plangebied

bron: www.topotijdreis.nl

Bijlage 15: Gespecificeerde verwachtingskaart

Bijlage 16: Advieskaart

